ԺԳ. ՏԱՐԻ—ԹԻՒ 47 | ՈՒՐԲԱԹ, 29 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ, 1899 | 7 ՐԷՃԷԳ, 1317 | 29 ԹՐՇՐԻՆԻ ԷՎՎԷԼ, 1315 | 11 ՆՈԹ. 1899 (Ն. Տ.)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՆԽԻԿ

Պոլսոյ համար { Տարեկան 70 դրշ. / Վեցամսեայ 35 „
Գաւառներու համար { Տարեկան 90 „ / Վեցամսեայ 45 „ / Եռամսեայ 23 „
Արտասահման { Տարեկան 23 Ֆր. / Վեցամսեայ 12 „

Նամակ կամ ոեւէ գրութիւն պէտք է ուղղել Տնօրինութեան:

ԾԱՂԻԿ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ

«زاغك» ارمنیجه یومی وسیاسی غزته
مطبعه و اداره‌خانه‌سی
غلطه‌ده حمدی پاشا خان

Կ. ՊՈԼԻՍ, Գալաթիա,
Համտի-բաշա Խան

Rédaction du Journal Arménien
„DZAGHIK"
Galata, Pérchémbé-Bazar
Hamdi-Pacha Han

ՏՆՕՐԷՆ Ռ. ՍԱԳԱԵԱՆ | 10 ՓԱՐԱ | ԽՄԲԱԳՐԱՊԵՏ Ղ. ԲՈԼԱՏ

ՆՈՐ ԴՊՐՈՑԸ

Բ.

Թէ ինչու համար Հայ ժողովուրդը այսօր դպրի ու չուկայի կեանքը կ'արհամարհէ, ինչու մասնաւոր ձգտում մը ունի դէպի այն զբաղումները որոնց մէջ ո՛չ անհատական հեղինակութիւն ունի, ո՛չ ուղղակի պատասխանատուութիւն, ինչպէս Պետական ու հանրային վարչական պաշտօնէութիւնները՝ որոց զուգընթաց կը բռնեն նաեւ վարժապետութիւնը։ Ասոնց քով ալ շատ շատ, իբրեւ ազատ ասպարէզ կ'ընտրեն բժշկութիւն, փաստաբանութիւն եւ . . . քահանայութիւն։ Ասիկա շատ գիւրին է ապացուցանել։ Բայց ապացուցանելէ առաջ, դիւրմացութեան տեղի չի տալու համար, երկու խօսքով կանխենք ըսել որ այդ ասպարէզները ընտ՛ երբեք հարուածելու միտք չունինք։

Նա՛խ որ մենք, մեր ստացած սխալ եւ թերի դաստիարակութեան հետեւանքով երբեք մեր կեանքը ապրեցնելու զբաղումները կանխորոշելու ընդունակութիւն չունինք, որովհետեւ անկախ գործի տէր ըլլալու առաւելութիւնները չի ճանչնալէ զատ, շատ անպամներ անոնց վրայ ստոյգ ու որոշ գաղափարներ ալ չունինք։ Երկրորդ, մենք, սխալ ըմբռնումով մը, տարտամօրէն ազատ ասպարէզ կը ճանչնանք միայն բժշկութիւն, փաստաբանութիւն եւ քահանայութիւն. եւ աւելի սխալ ըմբռնումով մ'ալ, պաշտօնէութիւններն ու վարժապետութիւնը, քանի որ մի միայն մեր ազգային աշխատութիւն մը տալով պարտականութիւնը կատարուած կ'ըլլայ։ Բայց իբրեւ ազատ ասպարէզ բժշկութեան եւ փաստաբանութեան կ'ընկերանան նաեւ ճարտարագիտութիւն, վաճառականութիւն, հողագործութիւնը իր բոլոր ճիւղերով եւ ամէն կարգի ձեռարուեստներ ու ճարտարարուեստներ։ Բոլոր այս կարգի զբաղումներուն մէջ, անհատը, տիրող պետութեան արդարաբաշխ օրէնքներուն շնորհիւ, եւ ո՛չ մէկէ մը կախում ունի. իրմէ զատ, իր գործին եւ իր հաշիւներուն համար եւ ո՛չ մէկուն պատասխանատու է։ Մինչդեռ պաշտօնեայ մը, ըլլայ պետական, ըլլայ հանրային վարչութեանց, նոյն իսկ մասնաւորներու, եթէ կ'ուզէ, ինչպէս եւ վարժապետ մը՝ ուր որ ըլլայ, մինչ վերին հսկող մարմնոյ մը հաշիւ տալ պարտաւոր է, մինչ իր բաղդը, ներկային եւ ապագային համար ալ հաւատարապէս, ուրիշի մը կամքին ու շատ անգամ քմահաճոյքին կախում ունի։ Բայց հոս նկատողութեան առնելիք կէտեր կան։

Այսօր անհատ մը իր կեանքի շրջանին մէջ անկախ գիրքի մը տէր ըլլալու համար անտարտաճառ եւ ամէն բանէ առաջ ընդունակութիւն, ճաշակ, գիտական ու արհեստական հմտութիւն ունենալու է։ Դրական հաստատ սկզբունքներու հետ զօրաւոր կամքի եւ մանաւանդ ինքնավստահութեան կը կարօտի. եւ յետոյ իր այդ գիրքին մէջ զարգանալու, յառաջդիմելու կամ բարձրանալու համար ալ առնչակից ընկերութեան մը համակրանքին ու վստահութեան պէտք ունի։ Այս վերջինները՝ մանաւանդ ընտիր բարոյականով, օժտուած գիրքերով ու յատկութիւններով եւ համբերութեամբ ձեռք կրնան բերուիլ. եւ երրորդ, ինկոտ գիրքի մը տէր ըլլալու համար, ըլլայ փոքր կամ մեծ, բայց միշտ դրամագլխի մը անհրաժեշտ պէտքն ունի, եւ շատ անդամներ այդ դրամագլուխը մանաւանդ առեւտրական ասպարէզի ներկայ պայմաններուն մէջ չահագործելը մասնաւոր ընդունակութիւն մը եւ հմտութիւն կը պահանջէ։ Եւ քանի որ ամէն վայրկեան այդ դրամագլուխն ալ աշխարհային շատ մը փորձութեանց ենթարկուելու հաւիրը կայ, էհ, ինչպէս կ'ուզէք որ հիմա մեր զպրոցներէն զուրս ելլող երիտասարդները, որոնք դժբախտաբար պահանջուած բարեմասնութիւնները, ինքնավստահութիւն ու յարմարութիւն չունենալէ զատ, ողորմելի յաւակնութեամբ ալ այդ զբաղումները գարշանքով կը դիտեն եւ ժամանակ պախէլու պէս քառասրոի կը հեռանան այդ ասպարէզներէն։ Պատճա՞ռը։ Որովհետեւ, քանի որ հանրային կարծեաց վրայ իշխող անարեւոյթ զօրութիւնը հրապարակաղիրներու դէմ կը բղխի, քանի որ այդ հրապարակաղիրները մեծ մասամբ կը պատկանին ա՛յն զպրոցին որ ժողովուրդն իր գործնական կեանքէն շատ հեռուները տանելով, հացի խնդրոյն հետ անմիջական առնչութիւն չունեցող եւ շատ անդամ վերացական խնդիրներով կ'զբաղեցնեն, եւ քանի որ մարդկային մտքի ամէնէն մատղաշ ու դիւրաթեք միջոցին անհատը իր ուղղութիւնն այդ զպրոցէն կ'առնէ, հետեւաբար բոլոր այն գաղափարներն որոնցմով սողորուած է այդ զպրոցի մթնոլորտը, տարածուելով ժողովուրդի ամէն խաւերուն մէջ ալ, պիտի կազմէ հանրային կարծիքը։

(Շար.) Ղ. ԲՈԼԱՏ

ՄԵՐ ՓԻԼԻՍՈՓԱՅԱԿԱՆ ԳԻՐՔԵՐՈՒ ԿԱՐՃԱՏԵՒ ՇՐՋԱՆԸ

«Գիրք ապրեցնելը բարեգործութիւն մ'է»։

Ամէն անգամ որ նիւթ մը կ'ընտրենք գրելու համար, դժուարութեան մը կը հանդիպինք. ժողովուրդը կը հասկնայ մեր միտքը, եթէ ամէն ատեն ժողովուրդին ճաշակը փայփայենք, տափակ զրականութեան մը ծնունդ կուտանք, փոխանակ արծիւի խոյանքն ունենալու Եւրոպական Մատենագրութեանց պէս։ Մեր մէջ, իմացական տարրեր մշակման համաձայն, մրցակցի զանազան դասակարգեր կան, Ջանալու է անոնց ամէնուն ալ հասկնալի դառնալ գաղափարներով։

Սիրելի ընթերցողներս, մի՛ սակաւ փիլիսոփայութիւն, գիտութիւն, արուեստ խոշոր ու վերացական բառերէն. մոռիկցէք անոնց ու պիտի տեսնէք թէ երեքն ալ կրնաք սորվիլ, եթէ ուզէք։ Մատնադէտներ պէտք չէ մառով համբուին։

Զեւքս ունիմ Լէոն Պոմիէի «Փիլիսոփայութեան Ժողովրդական պատմութիւն»ը. հեղինակին նոպտաին է եղած գործաւորին, վաճառականին, վերջապէս ընկերութեան ամէն խաւերուն սիրցնել Փիլիսոփայութիւնը, որ ցեղին մտաւոր զարգացման պատմութիւնն է. ան չէ մտածած թէ արդեօք պիտի մեղադրուի իր այս ձգտման համար. ամէն դաղափար դժուարաւ կ'ընդունուի, բայց անդամ մը արմատ ձգելէ ետքը, իր արդիւնքը ցոյց կուտայ առատ։

Այս սկզբունքով է որ Սեգրաքեան Սրբազան ճարտար թարգմանած է Տրէյբէրի «Եւրոպոյ իմացական զարգացման պատմութիւնը»։ Եղիան ալ իբրեւ նախափորձ հրատարակած է «Ժողովրդական փիլիսոփայական բառարան» մը՝ Լիւդէինի քով դաճաճ մը։ Սակայն բարձր է գաղափարը, ինչպէս կ'ըմբռնուի նշանարանէն, որ է Կէօթէի «Լո՛յս, աւելի լո՛յս»ը։ Յառաջաբանը իր կարի համառօտութեան մէջ իսկ ընդարձակ խմատ կը պարունակէ. «Ոչ այնքան ժողովրդեան Փիլիսոփայութիւն սովրեցնել, որքան ժողովուրդը Փիլիսոփայութեան Լոյծեցնել, նպատակ ունի գրքոյկիս հեղինակը»։ Հասո՞ւած է իր նպատակին. ո՛չ տակաւին։ Գիրքերը շատ քիչ կ'ապրին մեր մէջ։ Ռուսինեան, Օտեան, Տիւսար մոռցուած են։ Կրնանանձիմ երբ կը տեսնեմ «Պիպլիոդէք Նասիոնալ»ներու միշտ կարգացուիլը չոգենաւի, չոգեկառքի կամ հանրակառքի մէջ. ամէն ոք մասնաւոր փափաք մը ունի զանոնք մարսելու. աշակերտներէն սկսեալ մինչեւ չափահասները յաճախ անոնց թղթատումէն ետք խօսք կ'առնեն ու կը վիճաբանին դեր ու դէմ տեսութեանց վրայ։ Սբէնսերի «Դաստիարակութիւն»ը, Անֆանտէնի «Յաւիտենական կեանք»ը, Զատորովքիի «Լեզուի ծագումի»ը եւն. եւն. օրուան նիւթ կը դառնան եւ այս կերպով այդ գիրքերը չեն հիններ։ Մենք գիրքերու յարգը չենք գիտեր. անոնց երեւումը եւ մարիլը մէկ կ'ըլլայ, ա՛յնքան ցրտութեամբ կ'ողջունենք. անոր համար չէ՞ որ շատ մը գրողներ յուսահատ քաշուած են։ Ո՛ւր մրցում, ո՛ւր քաջալեր . . . ։ Թերթերու կեանքն ալ առօրեայ է. ա՛յնքան չահեկան յօդուածներ կա՛մ բոլորովին չեն կարդացուիր եւ կամ, եթէ կը կարդացուին, չուտ կը մոռցուին։ Ասանկ երթալու ըլլայ, օր մը ինքզինքիս ալ կը մոռնանք։ Սոսկալի՛ թմրութիւն . . . ։

Մէյ մը ալ գրողներուն հա՛ցուցէք. անոնք այնպէս կը կարծեն թէ իրենց յօդուածներուն նշանակութիւն կը տրուի։ Նշանակութիւն կը տրուի մի՛ . . . ։ Եւրոպացիները գիտեն լրագիր կարդալ. իւրաքանչիւր նիւթի վրայ թարմ կարծիքներ կը փոխանակեն. կը հիանանք անոնց խանդին վրայ, անոնց հասուն մտածութեան եւ յորդ երեւակայութեան վրայ։ Ֆրանսայի դահլիճները երբեմն կը խնկուէին Միշլէով, Լամարտինով, Հիւկոյով, Ֆլոպէրով, Պալզաքով, Տիկնոջ Սթալով. հիմակ ալ կ'արձագանգեն Ալֆոնս Տոուէի, Ֆրանսուա Բորդէի, Բիէռ Լոդիի, Բոլ Պուրժէի եւ ուրիշ նորագոյն բանաստեղծներու անունները. ասոնք լրագրո՛վ ալ կ'ապրին, գիրքերով ալ. իւրաքանչիւրն ունի իր գրական դաւանանքը, զոր դոց դիտէ ժողովուրդը. մենք չենք գիտեր թէ մեր գրագէտները ինչ գոյն ունին։ Վասն զի կարգացած չունինք անոնց գիրքերը։ Ա՜խ, ուրիշներ փոշիներու տակէ ցեղամեռ դուրս կը հանեն ձեռագիրներ ու անոնց վրայ կը մաշեցնեն միտքերնին, ու մենք չենք հաճիր բանալ սեղանին վրայ գրուած գիրքը, թո՛ղ թէ գրադարանէն վար իջեցնել Պէրպէրեանի «Մարդիկ եւ իրք»ը։ Եթէ այս բաղդաւորութիւնը յառաջ տանիմ, երեւան պիտի գայ թէ գրապէս շատ խեղճուկ ենք։

Գրացուցակ նայած ունի՞նք . . . ։ Բանի մը թերթ աւելի ծախուելուն, կը կարծենք թէ բաւական ալ կարդացող կայ. ինչ կարդացող . . . վէպերը, եւ իրենց յարակից արկածները, սպանութիւնները, եւն. իբր թէ ատոնք կը զարգացնեն մարդս, փորձառու կ'ընեն զանի։

Սիրելի ժողովուրդ, ժամ է թոթվել մեր ազգութիւնները. Եւրոպացոց բարեմասնութիւնները որդեգրելու ենք աւելի։ Անոնք կը կարդան հարիւրներով ընտիր գիրքեր, բարոյալից ու հմտալից, մինչ ժամանակակից յառաջդիմութեան հետեւելու համար. անոնք գրական ակումբներ ունին. անոնք բազմապսակ մամլոնարարաններ ունին։ Բայց յոռետես չըլլալու համար ըսենք թէ մենք ալ քանի մը փիլիսոփայական թարգմանութիւններ ունինք, եւ առ ի չգոյէ խկատիպ գրուածքներու անոնց պիտի դիմենք։ (Մրմրեանի վերջին գործը բացառութիւն է)։ Հիմա պիտի առարկէք թէ գիտական ու գործնական կրթութիւնը լմնցաւ, կարդը եկաւ բարձր գաղափարներ իւրացնելու։ Աղէկ, սակայն պիտէք որ հիմակ ամէն բան կ'ուզեն ամփոփացնել, մանաւանդ գիտութիւնը եւ փիլիսոփայութիւնը։

Դպրեվանք ՏԻՐԱՑՐ ՎԱՐԴ.

Յօդուածագիրներէն կը խնդրուի որ հաճին իրենց գրկած ձեռագիրները թղթին մէկ երեսին վրայ գրել ի դիւրութիւն տպագրութեան։

ՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼԷՆ

Բուռ՝ ոչ բէ Պօեր

Ցարդ գիտէինք որ միայն մեր նախնիք հին դարերու յատուկ անուններն այլայլած՝ մեզի հրիտակած են։ Յուսախաբութիւնս չատ մեծ եղաւ՝ նախընթաց գիշեր կարդալով Վիեննայի Մխիթարեանց Կաճառին անղուգական «Հանդէս Ամսօրեայի» Բաղ. տեսութիւնը։ Տող ընդ մէջ յարենք թէ «Հանդէսն» իր քաղաքական բաժինն ալ ունի, բացի Հնախօսական, Բանասիրական, Լեզուաբանական, Մատենագրական ու Գիտնադատական ներկրօս ուսումնասիրութիւններէն։ «Հանդէս Ամսօրեան» մեր սովորական Պօէր (Boer)ը ԲՈՒՐ կը կարդայ, եւ կարծես մեր սխալանքը երեսնիս դարնելու համար, չլաւականալով «Բուր» գրելէն՝ փակագծի մէջ կ'աւելցնէ՝ (Boer) կարդա՛ Բո՛ուր եւ ոչ թէ Պէէր։ Հասկցա՞ք հիմա կասկածէն ֆրանսական ձեւին հետեւելով՝ առանց ուշադրութեան առնելու տեղական հնչումը, ելլել գրել «Պօէր»։ Ինտո՞ր պիտի դարմանենք այս սխալը, այս սխալ հնչումը։ Ըստ իս Բուր գրելը նախամեծար է. առանց ամէնալու, կրնանք սրբագրել Պօէրը ու գրել Բուր։

Սխալիը կը ներուի. այդ սխալին ճիշդը գիտնալէն ետք, կրկնելն է ամօթը։ Մեր յարգոյ պաշտօնակիցները ինչ կ'ըսեն այս մասին։

* * *

Ո՞ՒՂ ՄՆԱՑԵՐ Է

Մշոյ ընդհ. վանահայր ու Առաջն. Տեղապահ Տ. Բարգէն Ծ. Վ.ի ծանօթ «Յայտարարութեան» առթիւ որ ողջամիտ հայ սակաւութեան» ու հայ անկախ լրագրութեան դնահատման արժանացաւ, գիտեմ ինչո՞ւ օրաթերթ մը իր մէկ թուին մէջ կերպով մը կը ձգէկ իր առաջնորդական կոչման դիտակից, եկեղեցական կանոնագրութեանց քաջածանօթ ու ընկերական կեանքը լաւ ըմբռնող նախկին Դպրեվանքցի վարդապետը։ Արդեօք «Բիւզանդիոն»ի դէմ բան մ'ըսած ըլլալու մարմաջէն, (թող որ «Մաղիկ ալ, «Արեւելք» ալ, իրենց կարգին, հրապարակագրի մը պարտականութիւնը կատարեցին, դեռ կատարելէն զատ,) թէ թաքուն պատճառ մը կայ Կրօն. ժողովի մէկ երկու պատկ. անդամներու favorio հանդիսանալու։ Մշեցի կիներու վիճակին արդահատելը ընկերական ամենատարրական պարտականութիւն մ'է զոր չենք յուսար որ չդիտայ մեր յարգոյ պաշտօնակիցը։ Մշեցի կնոջ իրաւունքը պաշտպանելը գեր ի վեր կը նկատենք շատ մը նկատումներէ։ Մշեցի կնոջ ամուսնական արդար իրաւունքը խզդենք քանի մը կղերականներու խաթեր համար։ Կը հարցնեմ ձեզի. բարեկա՛մ։

ՀԱՍԿԱՔԱՂ-ԳԻՇԵՐՈՒԿ

ԳԻՏԱԿԱՆ ՓԻԼԻՍՈՓԱՅՈՒԹԻՒՆ

ՆԻՒԹԻ ՇՐՋԱՆԸ ԲՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Պահ մը մոռցէլէ վերջ, կ'ըմբռնենք թէ բոյսերը եւ կենդանիները աւելի զարմանալի պայծառութեամբ մը կը ցուցնեն նիւթին շրջաբերութիւնը, իրենց կենսաբանական համերաշխութեանն ու յեղաշրջմանը հետեւանքով։

Մարմիններն երկու խումբի կը բաժնուին։ Ա. Քրծաբանաւոր կամ ապրող արարածներ (բոյսեր եւ կենդանիներ). Բ. Անզգծարան արարածներ (հանք ու կապայիններ)։

Ապրող բոլոր արարածները յառաջ եկած են գրեթէ նոյն համեմատութեամբ բաղկացած հետեւեալ տասնչորս զըլխաւոր պարզ մարմիններէ. բնածուխ, թթուածին, ջրածին, բորակածին, լուսածին, կալի, ծծումբ, կիր, երկաթ, օշնան, մագնեսիա, մագնան եւ դայլախաղ։ Այս տարբերու մէկի ձուլուիլը բացարձակապէս տարակուսելի եղած է ցարդ։

Բոյսերն այս տասնչորս հանքային նիւթերն իւրացնելու եւ զանոնք ապրող կամ գործարանական նիւթի փոխակերպելու յատկութիւնն ունին։ Բուսականաչայնն տունկերը կը մնանին միմիայն հանքային գոյացութիւններով, մթնոլորտէն կը ծծեն եւ իրենց կանաչ մասերուն միջոցաւ կ'իւրացնեն գործարանածին մարմիններու (ընածուխ, թթուածին, ջրածին բորակածին) երեքը՝ ընածուխ, թթուածին ու բորակածին, այս վերջինն անուշադրակայն բորակածինի ձեւին տակ, մնացած ամէն տարրերը իրենց արմատներով հողէն կը ծծեն։

Կենդանիները բոլորովին զուրկ են հանքային նիւթն իւրացնելու կարողութենէն, (գրեթէ հաղուագիւտ բացառութիւններ են, սովորական աղն եւն.)։ Բոյսերը սքանչելի աշխատանոցներ են գործարանական մարմիններ (ընասպիտ, օսլայ, իւղ՝ շաքար) շինելու, մինչ կենդանիները՝ զանոնք քակելու։ Ուրեմն, հակադրութիւն մը կայ բոյսին ու կենդանիին մէջ մնդառութեան ու նիւթերու յօրինուածքի կրկին տեսակէտով որ կը կազմեն կենդանիներու մարմինը եւ բոյսերու հիւսուածքը։ Այս տարբերական յատկութիւնը կը տեսնուի կենդանաբանական ու բուսաբանական սանդուխին վերէն մինչեւ վարի ասոյճանները. կանոնէն կը շեղին սորագաս արարածները։

Բոյսերու հողէն ու օդէն փոխ առած հանքային նիւթերը, գործարանական մարմնի վիճակով խոտակեր կենդանիներու կեր կ'ըլլան. ասոնցմէ կ'անցնին մսակերներու եւ ամենակերներու հիւսուածքին մէջ, ինչ որ պարզապէս ըսել է թէ ամէն կենդանի, որոնց մէջ կը դասուի նաեւ մարդը, ուղղակի կամ անուղղակի բուսակեր է։

Հանդէսին նիւթն՝ Բոյսով գործարանաւորած. ահա այս է կենդանական կեանքի մեկնակէտը տիեզերքիս վրայ։

Ապրող արարածներն անդամ մը որ մեռնին, իրենց մնացորդները զանազան միջատներու լեղէոնի մը, յետոյ մանրէներու բանակի մը որս կ'ըլլան (եւ պէտք է որ ըլլան։) Եթէ բան մը արգելք չըլլայ միքրոպներու գործունէութեան, բնածուխը, ջրածինը եւ բորակածինը՝ ջուրի չոգիի ու անուշադրակի ձեւին տակ արձակուելով՝ օդին եւ միւս նիւթերն ալ հողին կը վերադարձուին, ժամանակուան մը համար։ Եթէ ընդհակառակը, միջավայրի զանազան պայմաններու աղդեցութեամբ, իրենց զարգացումը անկարելի դառնայ, մեռած մարմինները չպիտի տարրալուծուին, անապարտ պիտի մնան տարիներ, դարեր, անպայման կերպով իսկ, եթէ երբեք մանրէներու աղդեցութենէն բացարձակապէս զերծ պահուին։

Բաթէօն, 1862ին, մանրէները մեղ ներկայացուցած է իբր ցրուիչ՝ կարեւոր գործարանական նիւթին իր ամենապարզ, այսինքն անգործարանական ձեւերուն վերածելու, վասն զի այդ ատեն իր տարրերը կրնան նիւթին շրջանին մէջ մտնել։ «Եթէ մանրադիտակի արարածները (միքրոպներ) երկրադունդէս անհրեւութանային կ'ըսէր, երկրիս երեսը, մեռած գործարանական նիւթէ եւ կենդանական ու բուսական ամէն տեսակ դիակներէ պիտի խափանուէր։ Դիւրաւորաբար մանրէներն են որ թթուածինին իր այրող յատկութիւնը կուտան, առանց իրենց՝ կեանքն անկարելի պիտի ըլլար, որովհետեւ մահուան գործը անկատար եղած պիտի ըլլար։»

Ամիտոնեանք ըսածնիս. նիւթին իր շրջանը կ'սկսի նախ բոյսերէն, կը շարունակէ կենդանիներուն մէջ, կ'անդրադառնայ դէպի հանքային աշխարհը (հող եւ օդ) վերադարձուելու համար։ Ինչպէս ասոնց թղթատումէն ետք խօսք կ'առնեն ու կը վիճաբանին դեր ու դէմ տեսութեանց վրայ։ Սբէնսերի «Դաստիարակութիւն»ը, Անֆանտէնի «Յաւիտենական կեանք»ը, Զատորովքիի «Լեզուի ծագումի»ը եւն. եւն. օրուան նիւթ կը դառնան եւ այս կերպով այդ գիրքերը չեն հիններ։ Մենք գիրքերու յարգը չենք գիտեր. անոնց երեւումը եւ մարիլը մէկ կ'ըլլայ, ա՛յնքան ցրտութեամբ կ'ողջունենք. անոր համար չէ՞ որ շատ մը գրողներ յուսահատ քաշուած են։ Ո՛ւր մրցում, ո՛ւր քաջալեր . . . ։ Թերթերու կեանքն ալ առօրեայ է. ա՛յնքան չահեկան յօդուածներ կա՛մ բոլորովին չեն կարդացուիր եւ կամ, եթէ կը կարդացուին, չուտ կը մոռցուին։ Ասանկ երթալու ըլլայ, օր մը ինքզինքիս ալ կը մոռնանք։ Սոսկալի՛ թմրութիւն . . . ։

Մէյ մը ալ գրողներուն հա՛ցուցէք. անոնք այնպէս կը կարծեն թէ իրենց յօդուածներուն նշանակութիւն կը տրուի։ Նշանակութիւն կը տրուի մի՛ . . . ։ Եւրոպացիները գիտեն լրագիր կարդալ. իւրաքանչիւր նիւթի վրայ թարմ կարծիքներ կը փոխանակեն. կը հիանանք անոնց խանդին վրայ, անոնց հասուն մտածութեան եւ յորդ երեւակայութեան վրայ։ Ֆրանսայի դահլիճները երբեմն կը խնկուէին Միշլէով, Լամարտինով, Հիւկոյով, Ֆլոպէրով, Պալզաքով, Տիկնոջ Սթալով. հիմակ ալ կ'արձագանգեն Ալֆոնս Տոուէի, Ֆրանսուա Բորդէի, Բիէռ Լոդիի, Բոլ Պուրժէի եւ ուրիշ նորագոյն բանաստեղծներու անունները. ասոնք լրագրո՛վ ալ կ'ապրին, գիրքերով ալ. իւրաքանչիւրն ունի իր գրական դաւանանքը, զոր դոց դիտէ ժողովուրդը. մենք չենք գիտեր թէ մեր գրագէտները ինչ գոյն ունին։ Վասն զի կարգացած չունինք անոնց գիրքերը։ Ա՜խ, ուրիշներ փոշիներու տակէ ցեղամեռ դուրս կը հանեն ձեռագիրներ ու անոնց վրայ կը մաշեցնեն միտքերնին, ու մենք չենք հաճիր բանալ սեղանին վրայ գրուած գիրքը, թո՛ղ թէ գրադարանէն վար իջեցնել Պէրպէրեանի «Մարդիկ եւ իրք»ը։ Եթէ այս բաղդաւորութիւնը յառաջ տանիմ, երեւան պիտի գայ թէ գրապէս շատ խեղճուկ ենք։

Գրացուցակ նայած ունի՞նք . . . ։ Բանի մը թերթ աւելի ծախուելուն, կը կարծենք թէ բաւական ալ կարդացող կայ. ինչ կարդացող . . . վէպերը, եւ իրենց յարակից արկածները, սպանութիւնները, եւն. իբր թէ ատոնք կը զարգացնեն մարդս, փորձառու կ'ընեն զանի։

Սիրելի ժողովուրդ, ժամ է թոթվել մեր ազգութիւնները. Եւրոպացոց բարեմասնութիւնները որդեգրելու ենք աւելի։ Անոնք կը կարդան հարիւրներով ընտիր գիրքեր, բարոյալից ու հմտալից, մինչ ժամանակակից յառաջդիմութեան հետեւելու համար. անոնք գրական ակումբներ ունին. անոնք բազմապսակ մամլոնարարաններ ունին։ Բայց յոռետես չըլլալու համար ըսենք թէ մենք ալ քանի մը փիլիսոփայական թարգմանութիւններ ունինք, եւ առ ի չգոյէ խկատիպ գրուածքներու անոնց պիտի դիմենք։ (Մրմրեանի վերջին գործը բացառութիւն է)։ Հիմա պիտի առարկէք թէ գիտական ու գործնական կրթութիւնը լմնցաւ, կարդը եկաւ բարձր գաղափարներ իւրացնելու։ Աղէկ, սակայն պիտէք որ հիմակ ամէն բան կ'ուզեն ամփոփացնել, մանաւանդ գիտութիւնը եւ փիլիսոփայութիւնը։

Դպրեվանք ՏԻՐԱՑՐ ՎԱՐԴ.

ջը նորէն կը սկսի բոյսերէն . . . եւ այսպէս կը կատարուի Նիւթին մշանջենաւոր շրջանը։

Լաւուազիէ, որ քիմիագիտութիւնը ալքիմիի մութ ճամբէն հանելով լոյսի ճամբան՝ գիտութեան ճամբուն մէջ դրաւ, Նիւթին անկորստութեան սկզբունքը բացայայտած է սա հռչակաւոր պարբերութեամբ. «Ոչի՛նչ դ'ստեղծուի, ոչի՛նչ կը կորսուի բնութեան մէջ։» Քիմիագիտութիւնն ու բնախօսութիւնը, եւ հետեւաբար Նիւթի շրջանին մեծ օրէնքը, այս սկզբունքն վրայ հիմնուած են։ Ո՛ւստի, Ֆրանսայիները կրնան իրաւամբ ըսել թէ «Տարբերութիւնը Ֆրանսական գիտութիւն մըն է,» ինչպէս որ ալ ըսած է Վիւոց իր «Տիզսիմոնէ տը չիմի»ի ներածութեան մէջ։

Նիւթը չոչնչանար, այլ տարբեր ձեւերու եւ վիճակներու տակ կը ներկայանայ մեզի։ Նիւթը յաւիտենական է, միշտ կեցած է ու կը մնայ։ Ex nihilo nihil· Nil fit ad nihilum, կ'ըսէ Լուկրետիոս։[*]

Արդարեւ կեանքը, ապրող արարածներուն քով, այսինքն ինչպէս կենդանիներուն, նոյնպէս ալ բոյսերուն քով, կը պահպանուի ո՛չ թէ ստեղծումներու եւ ոչնչացումներու յաջորդութեամբ, այլ բաղկցութիւններու, կազմալուծութիւններու եւ վերակազմաւորութիւններու շարունակական յաջորդութիւններով։ եւ մահը՝ այս տարբերական ու բնախօսական երեւոյթներն իբրեւ ճշմարիտ ոչնչացում նկատել կուգայ՝ ռամիկ դիտողի մը։

Ինչպէս որ տեսանք, ոչնչացում չկայ, մեռած արարածներու կերպարանափոխութիւնը կայ, եւ այս կերպարանափոխութեան միջոցին, ապրող արարածներու մարմնի բաղկացութեան նիւթերէն յառաջ կուգան մեւնոյն կշիռով նոր տարրեր ու բաղկացութիւններ, որոնք իրենց յաջորդող արարածները պիտի կազմաւորեն։

Էհ, ինչո՞ւ զարմանանք ուրեմն երբ ըսեն, Փարաւոնն կամ Ասիսի (փոխանակ հողին), մեռած կապիկի կամ խոշիկի, կաղնիի կամ եղէգի, վարդի կամ մանիշակի, եւն. եւն. հիւլէներ, մասնիկներ կը կրենք մեր կազմուածքին մէջ։

12 Հոկտ. 1899

Դպրեվանք

ՄԻՀՐԱՆ ՃԷԶԱՅԻՐԼԵԱՆ

Վկայեալ Լօզանի Երկրագործ. վարժ.ենթ

Ծ. Խ. Սոյն Պր. յօդուածագիրը, ինչպէս յայտնի է, Դպրեվանքի մէջ թէ՛ ուսանող եւ թէ՛ ուսուցիչ է եւ յառաջիկայն վարդապետ պիտի ձեռնադրուի։

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ՀԱՐԱՒ-ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԹՐԱՆՍՎԱԼ.—«Բրէս Աստիէյշըն» Դաղթական Նախարարութենէն Պատերազմական Նախարարութեան հաղորդուած լուր մը կը հրատարակէ, որ կը ծանուցանէ թէ անգլիական զօրագունդերը Գոլէնսօյէն քաշուած՝ ու աւելի դէպի հարաւ համախմբուած են։ Բայց Գոլէնսօի չրջակայքը տեղի ունեցած կռուի մասին ո՛ւ եւ է լուր հասած չէ։ Այս պաշտօնական յայտարարութիւնը մեր երէկի թուոյն մէջ Պրիւքսէլէ տրուած լուրը կը հաստատէ։ Ուրեմն կրնանք ենթադրել որ կամ այն է որ Զօր. Հուլայթ պաշարուած է, կամ այն է որ յետս նահանջած է։ Երկու պարագային մէջ ալ Գոլէնսոյի առումը երեւն համար չատ ազնուարեր է։ «Անգլիական զօրագունդերը Գոլէնսօյէն քաշուած եւ աւելի դէպի հարաւ համախմբուած են» կ'ըսուի, բայց հեռագիրը որոշապէս չի հաստատեր թէ մի՞ զօրագունդերը։

Եթէ զօր. Հուլայթի Լէյտիսմիթէն պաշարուող զօրագունդերն են, որոնք Նոյ. 2ի ամրակոծութենէն եւաք ամրոցուած են բանակացը թողուլ եւ Թուկէլա գետին անդիի կողմը քաշուիլ, այն ատեն ուրեմն Նաթալի բոլոնդակ բանակը յետս նահանջած է։ Եթէ, ընդհակառակը, Գոլէնսոն եւ անոր կից կամուրջը պահպանելու համար Լէյտիսմիթէն դրկած ջոկատին համար է, ինչ որ չատ աւելի հաւանական կ'երեւայ, որ «եւս քաշուեցան եւ աւելի դէպի հարաւ համախմբուեցան» կ'ըսէ, ուրեմն ատանք չեն կրցած զօր. Հուլայթի միանալ։ Բայց կ'ըլլայ որ զօրավարը այսպէս՝ ամենէն իր աւելի տաղնտապի մէկ պահուն, իր ուժերուն մէկ մասէն զրաւած կը մնայ։ Բայց արտառոց բան կ'ըլլար որ, Գոլէնսոէն եւս քաշուող պզտիկ ջոկատի մը համար, անգլիական պատերազմական պաշտօնատունը «մեր զօրագունդերը» բացատրութիւնը գործածէ։

Բիլթէրմարիցպուրկէն Դշ. օրուան թղուականով քաշուած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ քաղքին ընակիչները նոյն օրուան համար կ'սպասէին որ Պոէր բանակը ծայր ցուցնէր։ «Շատ մը վաճառականներ իրենց ներկայացուցիչները Բիլթէրմարիցպուրկէն եւս կը կանչեն։ Ամբողջ Նաթալի վիճակը հոս չատ մտատանջ կը նկատուի» կ'ըսէ «Բէլ Մէլ Կազէթ»ի մասնաւոր հեռագիրը։ Ուշ մնացած քանի մը հեռագիրներ կ'ըսեն թէ Նոյ. 1ը Լէյտիսմիթի համար հանդարտ անցաւ, բայց Նոյ. 2ին Պոէրները սկսան քաղաքը ռմբակոծել եւ միեւնոյն ատեն ալ Գոլէնսոյի վրայ ալ կը քալէին, գլխաւորաբար Թուկէլա գետին վրայի կամուրջը պաշտպանող ամրոցին ուղղութեամբ։

Լոնդոնէ դէպ.—Գոլէսպէրկի եւ Գոլէնսոյի առումին պաշտօնապէս հաստատութիւնը Անգլիացիները համոզեց որ ցամաքային Եւրոպայի մէջ ստացուած լուրերը՝ իրենց պաշտօնական լուրերէն երկու օր առաջ կը հասնէին։ Այս բանին համար Անգլիացիները չատ մտատանջ ու դժգոհ են։ Անգլիոյ պատերազմական պաշտօնատունը չի կրցաւ հերքել Պերլինի մէջ հրատարակուած այն հեռագիրները, որոնք թէեւ քաշուած աղբիւրներ ցոյց չէին տար, բայց Զօր. Հուլայթի կատարեալ պարտութիւնը կը դուժէին։ Միւս կողմէ ալ պատերազմական պաշտօնատունը բացի Գոլէնսոյի առումէն՝ Նաթալի մասին ուրիշ բան չի հաղորդեր։ Ցայտնածներն ալ արդէն աւելի աննպաստ են՝ քան նպաստաւոր։

Զօրավար Ժուպէռի Լիտիտ ռումբին գործածման դէմ բողոքելուն առթիւ, անդլիական լրագրները դիտել կուտան որ «Լիտիտ»ը ֆրանսական «Մէլինիտէն», գերմանական «Ռոսլիւտիտ»էն եւ իտալական նոյն տեսակի վառօդէն չեն տարբերիր։

Իրաւ է թէ, Լիտիթի արդիւնքը զարհուրելի է։ Պայթումին ուժգնութիւնը մինակ կը բաւէ ռումբին ինկած տեղին բոլորտիքը ամբողջ դանուածները ապականելու։ Փորձի համար այդ պայթուցիկը դրուածուած ժամանակ՝ 100 ոչխարներ տրուած դաշտի մը վրայ փորձուելով, 80 ոչխարներ սպաննուեցան՝ որոնց գիակներու վրայ վէրքի մը հետքն անգամ չի կար։

Օմոուրմանի ճակատամարտին մէջ ալ՝ կռուէն եւաք՝ տասը Տէրվիշներու կոյտ մը գտան, որոնք կտոր կտոր եղած էին։ Պայթած ռումբին կտորտանքը չէին որ այսպէս անոնց մարմինը կտոր կտոր ըրած էին, այլ պարզապէս պայթման սասկութիւնն էր։

Պատերազմի Թատերավայրէն լուր չի հասնիլուն չատ կը հեռաքրքրուին՝ «Բիլատոնտա-Բիւլ» նաւուն մեկնումին։ Այս փոխադրանաւը, որ մինչեւ հիմակ մեկնողներուն ամէնէն մեծն է, առաջին անգամ ըլլալով իր ծովային համբաւութիւնն ըրաւ 3000 հոգի առնելով ի Հարաւ-Ափրիկէ։ Պատերազմական նախարարին նոր մէկ հրամանը դրօշի տակ կը կոչէ քաղաքացիներու երեք նոր վաչեր։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ.— Պերլինի լրագիրներէն մէկ քանին Լոնտոնի թերթերէն առնելով կը ծանուցանեն թէ մինչեւ հիմակ Լուպէքի, Համբուրգի եւ ուրիշ նաւահանգիստներու մէջ Անգլիացի զինուորագրողներ 150է աւելի ենթասպաներ զինուորագրած են։ Հարաւ-Ափրիկէի Անգլիական բանակին մէջ Պոէրներուն դէմ կռուելու համար։ Պերլինեան թերթերը կը հարցնեն թէ ինչպէս կրլլայ որ նոնոորիս նակ զինուորագրութիւն մը կատարուի, առանց ատիկանութիւնը զինուորագրողներուն օգնելու։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ.— Հարաւային Ափրիկէի մէջ թշնամութեանց սկզբնաւորութենէն ի վեր, Ֆրանսայի զինուորական վերաւորներուն օգնութիւն ընող Ընկերութեան կեդրոնական Խորհուրդը խրատքանչիւրը հարիւր անկողին պարունակող չորս պատերազմական հիւանդարաններ պատրաստած է, որոնք առաջին չորսնուով պիտի մեկնին։ Ասանց երկուքը Անգլիական Կարմիր-Խաչի ընկերութեան համար է եւ երկուքն ալ Թրանսվալի վերաւորներուն համար։

—Հաւրի մէջ Թրանսվալի եւ Օրանժի պետութեան բանակին վիրաւորներուն համար բացուած հանգանակութիւնը մօտաւորապէս 5000ֆր. արտադրած է։

—Բարիզի Սակարանին վրայ հետեւեալ ազդարարագիրը փակցուեցաւ։

«Պզտիկ ժողովուրդ մը կռուի բռնուած է հզօր ազգի մը դէմ։ Թրանսվալ եւ Օրանժ ժամանակին այնչափ սուղ գնած իրենց ազատութիւն եւ ընտանեկան օճախին պաշտպանութեանը համար կը պատերազմին, այսպէս օրինակ տալով Ֆրանսայի՝ որուն ժողովուրդը պիտի գիտնայ գնահատել ու օգնութեան հասնիլ։

Առանց մեր կողմէ խնդիր ընելու թէ, արդի պատերազմը արդարա՞ցի է թէ ոչ, մեր բարեկամներուն կոչում կ'ընենք խնդրելով որ օգնեն մեզ՝ իրենց ազատութեան համար կռուող եւ ինկող քաջերուն որբերը եւ այրիները արդի պատերազմին պատճառած աղետալի հետեւանքներէն փրկելու եւ անոնց վիճակը մեղմացնելու։ Ցանձնախումբը կ'աւարտէ ըսելով «Մենք այս կոչումը ո՛չ թէ քաղաքական, այլ պարզապէս մարդասիրական նպատակաւ մը կընենք, եւ կը սիրենք յուսալ թէ ի զուր ըրած պիտի չըլլանք։»

Վերջին լուրեր Լէյտիսմիթէն.—Նոյ. 1ի օրը հանդարտութեամբ անցաւ։ Երկու կողմէն ալ հրացանաձգութիւն չկատարուեցաւ։ Երկաթուղիի ճամբան անվթար մնացած է ու կառավարութիւնը կ'երթեւեկէն։

Պոէրներու պզտիկ խումբ մը այսօր (Նոյ. 1) փորձեց մինչեւ Ֆրէրի մօտ գտնուող երկաթուղիի ճամբան հանելի, բայց Լիմբրատալի ջոկատ մը եւ մեզ զանոնք։ Սակայն հաւանական է որ Պոէրները դէպի Հարաւ կը յառաջանան, Լէյտիսմիթէը պաշարելու նպատակով։

Կէս օրէն ետք՝ Պոէրները երեւցան այն բլուրին վրայ որ անդ. հրետանիին կողմէ ռմբակոծուեցաւ անցած Բշ. օր. կ'երեւայ թէ իրենց խոշոր թնդանօթները հոն պիտի գետեղեն։

Պոէրները նմանապէս բռնի տիրացած են Լօմզարտս Բօրի, որ կը դտնուի այն վայրին շրջակայքը ուր խմելու ջուր հայթայթող գետակ մը՝ նաեւ քաղքին հորերը կան։

Ուր. օր ժամը 6էն ի վեր փոխադարձ թնդանօթաձգութիւններ կատարուեցան։

Մինչեւ հիմա Պոէրներուն կրակը մեծ վնաս հասցուցած չէ Անգլիացիներուն։

Թնդանօթի ձայներ կը լսուին Գոլէնսոյի ուղղութեամբ։

Լոնտոնի լրագիրները Նոյ. 8 թուականով Լէյտիսմիթէն հեռագիրներ կը հրատարակեն որոնց համաձայն, նոյն օրուան գիշերը Պոէրները անդ. դիրքերուն մօտեցան եւ իրենց հրետանին նոր դիրքերու վրայ դետեղեցին։ Անդ. ծովային խոշոր թնդանօթներ նպատաւոր դիրքերէն մէկուն վրայ հանուեցան, որ քաղքին մօտ թշնամի մարակոցներուն վրայ իշխող բարձրութեանց վրայ կը դտնուի։

Առաւօտեան ժամը 6ին Զօր. Հուլայթ հրամայեց թշնամին ռմբակոծել եւ ծովային զինուորները սկսան կրակ ընել։

Պոէրները ամենարուն թափով պատասխանեցին անոնց։ Իրենց ռումբերը լաւ ուղղուած էին։ Մէկ քանի անդլիացի վնասուեցան։

Երեք ժամէ ի վեր ահարկու թնդանօթաձգութիւն մը կը շարունակէ։

Մինչեւ հիմա ծովային թնդանօթները միայն մասնակցեցան։

Գոլէսպուրկի կամուրջն անվթար մնացած է։ Կենթադրուի թէ երէկ լսուած պայթիւնը պարզապէս թնդանօթաձգութիւնը սկսելու ազդանշան էր։

Սատեմբրիսի Ֆրանս. զինուորական կցորդն ու հիւպատոսը՝ Նոյ. 5ին ներկայ գտնուեցան զօրագունդերու Բիլոմֆոնթէյնի մէջ նաեւ նոյնը նոսեղուն։ Այդ զօրքերը Հարաւ-Ափրիկէ կը մեկնէին։

Նոյ. 2ի առաւօտ Պոէրները սկսան Գոլէնսոն ռմբակոծել ու Թուկէլա կամուրջն պաշտպանող բերդին վրայ սկսան կրակ ընել։

Լէյտիսմիթէն առաւօտ առթիւ զոր Սամբէրսանէն ու Պերլինէն եկած հեռագիրներուն համաձայն հրատարակած էին գտնուող Թերթեր, Պրիւքսէլի Թրանսվալեան դեսպանատունը կը յայտարարէ թէ այդպիսի լուր մը չէ ստացած երբեք։ Նոյն իսկ դեսպանատունը օտար թերթերէ իմացած է այդ լուրերը, զոր տեղական Պէլժ լրագիրներն ալ արտատպեցին։

Նիւ-Եորքեան թերթ մը կը ծանուցանէ թէ այդ լուրը Տբթ. Լէյտս տուած է։ բայց դեսպանատունը դիտել կուտայ թէ Տբթ. Լէյտս այս ոտհուս Պրիւքսէլէն բացակայ է, սակայն չըսեր թէ այդ Տբթ.ը ո՛ւր կը գտնուի հիմայ եւ կ'աւելցնէ թէ Տբթ.ը Պերլին չէ գտնուիր հետեւարար Լէյտիսմիթի առման լուրը ինքը հաղորդած չկրնար ըլլալ Պերլինի լրագիրներուն։

ՄՏԲԵՐՈՒ ՏՐԱՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ԹՐԱՆՍՎԱԼԻ ՄԷՋ

«Ժուռնալ տը Ժընէվ»ի մէջ կը կարդանք Սեպտ. 29 թուականով Բրէթորիայէն գրուած հետեւեալ նամակը որ Պոէրներու մտքին տրամադրութեանը մասին շատ հետաքրքրական տեղեկութիւններ կուտայ, թշնամութեանց սկսելէն առաջ։

Պատերազմը դեռ պաշտօնապէս յայտարարուած չէ, բայց ա՛լ ճանձրացած սոյն ՅԷՅԷՊՂ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԷՆ, ինչպէս կը կոչէն հոս, սկսած են պատրաստութիւններ ընել։ Երէկ իրիկուն, ժամը վեցին, հրետանիի գնդի մը մեկնումը տեսայ։ Արդէն մթնած էր, բայց ելեկտրական լոյսը իր ճերմակ պայծառութիւնը կը տարածէր ամէն կողմ։ Այս հարիւրաւոր թնդանօթներուն, ձիերուն, զինուորներուն եւ սպաներուն մէջ հիանալի կարգապահութիւն մը կը տիրէր։ Պաշարներով լեցուն կառքեր եւ Կարմիր Խաչի ընկերութեան շարժուն դարմանատուն մը կար։ Ամէն մարդ ուրախ զուարթ էր, առլցուն, վստահ եւ ապահով այդ «Կարմիր Ճաքէթներուն» ծեծ մը քաշելուն եւ ուրախ էին որ վերջապէս կարողացան պատերազմիլ։ Իրենց բաց գոյն թուխ համազգեստը եւ մէկ կողմէ վեր եւած լայնեղը գլխարկները գոհունակ արտայայտութիւն մը կուտային դէմքերնուն։ Իրենց պզտիկ հրացանը ուս ընդանութ կախած են եւ մէջքի գօտիին ալ փամփուշտներով լեցուն է. քովը ի վար կախած են նաեւ պզտիկ սուսմաններ։ Սպաներուն համազգեստները շատ բաց՝ թուխ գոյն մը ունէին եւ հասարակ զինուորին պէս հրացանը եւ փամփուշտներով լեցուն գօտին մէջքն են։ Ակէ զատ թուր մը եւ ձեռքերնին ալ պզտիկ եղէգ մը ունին։ Տարատնին կը վերջանայ բոլոնիական ձեւով կիսահագիներու մէջ։ Սպայ եւ զինուոր ընկերներու պէս կը վարուին, առանց զինուորական կարգապահութեան ամենաթեթեւը խանդարում մը պատճառելու։ Սպաները հաճութեամբ կը մասնակցին թնդանօթները ձեռքով վակոններու մէջ հրելու գործողութեան։ Ամէնքն ալ միթէ «Երկրին զաւակները» չեն, որոնց միակ փափաքն ու ակնկն է այս դարշելի «Կարմիր Ճաքէթները» երկրէն վռնտել։

Ծննդավայրի համար ցոյց տրուած այս սէրը թէ անլուր եւ թէ սրտայոյզ է։ Քրիւկէստորբէ նահանգէն 400 հոգի զէնքի տակ կոչուեցան ըստ օրինի թէեւ, բայց 670 հոգի եկան։ Աւելորդ 270 հոգին եւս ճամբել կարելի չէր, որովհետեւ չէին ուզեր եւս դառնալ։ Մարէսպուրկի մէջէն պէտք էր 150 հոգի առնել, բայց 800 հոգի եկան։ Ամէն մարդ պատերազմի կ'երթայ, աղքատէն մինչեւ հարուստը, եւ անդամալից եւ Աստուծոյ վրայ վստահ, համոզուած ըլլալով որ Աստուած իրենց պիտի օգնէ։ Ինչ, միթէ իրենք իրաւունք չունին։ Այն տեսակ համոզուած չեչտով մը կ'ըսեն այս խօսքը, որ մարդ կը կարծէ թէ նախախնամութիւնը զիրենք իրաւ պիտի պաշտպանէ. եւ որովհետեւ երկար ժամանակէ ի վեր անձրեւի կարօտը կը քաշէին, որպէս զի պատերազմի ժամանակ ձիերնին ուտելիքէ չի նեղուին, երէկ հեղեղանման անձրեւներ տեղացին։ Երկու խօսք ալ կիներուն վրայ, որոնք իրենց երիկներէն ա՛ւ եւ է կերպով վար չեն մնար։

Զոկատի մը մեկնումի պահուն կին մը կուգայ երկու զաւակներով որոնք պաշարներով բեռնաւորուած էին։ Իր երիկը կայարան առաջնորդել եկած էր։ Եւ ուղղակի հրամանատարին երթալով։ «Հրամանատա՛ր, ըսաւ, կ'ուզեմ երկոսս հետ մեկնիլ։—Կարելի չէ, ըսաւ այս վերջինը։—Բայց ես երթալ կ'ուզեմ, երբեք չեմ ուզեր մարդս մինակ թողուլ, ես հրացան կը պարպեմ ու կերակուր կ'եփեմ։» Կառաքումը մեկնեցաւ առանով քաջասիրտ մայրը կնոջ փափագածին առջեւ պէտք է խոնարհի Պոէրը։

Ուրիշ մարդ մին ալ տեղային գունդերու հրամանատարին կ'երթայ՝ իր հրացանը առնելու համար։ Իրենը առնելէն ետքը հատ մըն ալ կ'ուզէ։

—Ինչ պիտի ընես կ'ըսէ հարիւրապետը,

—Վնասս համար։ Անիկա ինձ աւելի լաւ կը քաշէ։»

Եւ Պոէրը երկու հրացանով տուն կը վերադառնայ։

ԱՆՈՆՔ ՈՐ ԿԸ ՓԱՓԱՔԻՆ

Թարմ ու անարատ դեղերով ճշդիւ պատրաստուած տեսնել իրենց դեղագիրներն եւ օգտուիլ միանգամայն գիներու չափաւորութենէն,

ԲԱՐԵՀԱՅԻՆ ԴԻՄԵԼ.

«ԴԵՂԱՐԱՆ ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ», Կէսարիա-բաչարիկ, Թիւ 5, ուր ամէն ժամ ներկայ կը գտնուի տէր եւ անօրէն Լեւոն էֆ. Կիւմիւշեան որ անձամբ կը հսկէ դեղագիրներու պատրաստութեան։

ԴԻՇԵՐՆԵՐԸ ՄԻՇՏ ԲԱՑ Է

30—30

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՀԱՆԳԻՍՏ

ԱՄԵՆ. ՈՒ ՍՐԲԱԶԱՆ ՏԵԱՌՆ Տ. ԽՈՐԵՆԱՅ ԱՐՔԵՊՍ.Ի ԱՇԸՐԵԱՆ

ՆԱԽԿԻՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ Ե. ՊՈԼՍՈՅ

Ս. Երրորդութեան մէջ

Երէկ, Եշ., առաւուն կանուխ, Մայրաքաղաքիս ամէն թաղերէ հոծ բազմութիւն մը խռնուած էր Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցին։ Հանգուցեալ Աշըղեան Ս.ի մարմինը զգեստաւորուած, ընտ. թաղը գլուխը դրուած էր, դագաղի մէջ մահաբեմի մը վրայ։ Եկեղեցւոյ նաւին մէջ, դասին ետեւի երկու կողմը զատուած էր՝ պաշտօնական անձնաւորութեանց համար։ Ժամը 3ին Ս. Պատարագը սկսաւ։ Պատարագեց Ամեն. Ս. Հայրը։ Ճաշու գրքին ետք զոր կարդաց Մկրեան Տ. Հայրը, Ս. Պատրիարք Հայրը Իմաստութեան «Հանճար բարի պարարէ զոսկերս» բնաբան ընտրելով՝ պատրիարքական չեչտով ու ոճով մեկնեց Սողոմոնի վերագրուած Իմաստութեան գրքին այս ոսկեղենիկ հատուածը։ Աստուածաբանական բարձր մեկնութիւն մըն էր քարոզը։ Մահուընէ վերջ, յարեց, ոսկորները պարարողը, մարդը կենդանի պահողը համբաւն է։ Զանանք բարի համբաւ մը թողուլ՝ մեր յիշատակը մշանջենաւորելու համար։

Իր ընտրած նշանաբանին վրայ ընդհ. տեսութիւններ պարզելէ ետք, իր խօսքը Ս.ին վրայ ամփոփեց։ Դամբանականը, ըսաւ, մեր մէջ սխալ հասկցուած է։ Կը կարծուի թէ հանդուցեալի մը կեանքի միայն գրուատիքն է կամ ստգտանելի մէկ կէտը որ այս նուիրական բեմին վրայէն կը յայտնուին։ Զենք անդրադառնար թէ դամբանականները չնչին հանգամանք մը ունին իրենց մէջ։ Դամբանականներէն օրինակ առնելու ենք հանդուցեալին կեանքը, գործունէութիւնն ու կենցաղավարութեան եղանակը։ Դամբանականները Քրիստոնէի մը համար խրատականներ են, հայելի են ուր մենք մեր վարքն ու բարքը կ'ուղղենք։ Հանգուցեալ Սրբազանն ալ այն անձնաւորութիւններէն է որոնց կեանքը Քրիստոնէական ապրողի մը սերտել արժանի է։

Աշըղեան Սրբազանի վրայ խօսիլ շատ փափուկ է, յարեց Քարոզիչ Սրբազանը, ինձի՝ որ իրեն վիճակակից եմ, իրեւ Վարդապետ, իբր Վանահայր եւ հուսկ ապա իբր Պատրիարք։ Բայց Աշըղեան Սրբազանը կրնանք ներկայացնել իբր զրագէտ, իբր եկեղեցական ու իբր Ազգ. պաշտօնեայ։

Իբր զրագէտ ունի բազմաթիւ երկասիրութիւններ, արդիւնք իր զրասիրութիւնն ու մատենադրական հմտութեան։ Իր իմաստասիրական ու աստուածաբանական երկերը Արմաշի Ժառանգաւորաց-Ղեւոնդեանց վարժարանի մէջ (այս է Դպրեվանքի հին անունը) իբր դասագիրք մեծ տեղ գրաւած էին եւ օգտակար եղած։ Իբրեւ եկեղեցական ունէր իր անժխտելի արժանիքները, եկեղեցւոյ պայծառութեան նպաստաձգիտիր, եկեղց. պատմութեան ու կանոնագրութեանց հմուտ, ձիրքեր որ մատնանիշ կ'ընեն կղերը։ Իբր ազգ. պաշտօնեայ երկար տարի Արմաշի Ուխտին վանահայր եւ 1884-1888 կ. Պոլսոյ Պատրիարք։ Թէ՛ վանահայրութեան եւ թէ Պատրիարքութեան տարին, Զարեհանի ուխտին վրայ զուրգուրացած է։ Ինքն է եղած որ Դպրեվանքի դաղափարին մարմնացում տուաւ եւ աշխատանք չխնայեց Դպրեվանքի արդի բարեկարգ վիճակին խարխսը ձգելու։ Իբր զրաւական Դպրեվանքի նկատմամբ տածած հայրական սիրոյն՝ Զարեհանի ուխտին 500 ոսկի կը-տակ մը կը թողուս Ս. Պատրիարք Հայրն այս կտակը թէեւ օրինակ ցոյց տուաւ թէ եկեղեցականներու եւ թէ աշխարհականներու, եւ ազդուսդէս մնացեալ կտակներու առաջ կարեւորութեան վրայ եւ անվայել համարեց որ մարդ մեռած տեղն բնաւ չմնէ իր ազգն ու եկեղեցին, ու իր ունեցածէն բաժին մը չհանէ անոնց։

Իբրեւ եկեղեցական տնոր կենցաղն անթերի գտնելէ ետքը, Սրբազան բեմաւանայն անցաւ նկարագրելու Տ. Խորէն Սրբազան իբր Պատրիարք։ Ըստ թէ ամէն Պատրիարք աւելի կամ նուազ քննադատուած են, որովհետեւ պաշտօնի վրայ եղող անձնաւորութիւնն իրեն աւելի բարձրէն կը դիտէ եւ աւելի հեռուն կը տեսնէ քան վարէն դիտողները։ Հետեւապէս երկուքին մէջեւ հայեացքի տարբերութիւնները միշտ կրնան ըլլալ։ Ամէն անկողմնակալ կրնան վկայել թէ նախկին Պատրիարքը կրցածին չափ ծառայած էր Եկեղեցւոյն եւ հաւատարիմ մնաց Տէրութեան ու Ազգին։

[*] Ոչինչ կ'ոգեշնչէ ուշինէն. գիտական մեծ ճշմարտութիւն մը որ Եպիկուրեան փիլիսոփայական վարդապետութեան հիմն է։ (Ծ. Խ.)

Տ. Խորէն Սրբազանի մասին այդպէս խորհելու ենք։ Ս. Պատրիարք հայրը պարտք համարեց իր քարոզը, դամբանականն իր նուէր պատկառանքի հանդուցեալ Սրբազանին նկատմամբ։ Եւ յետոյ մաղթեց որ Տէրը լուսաւորէ Տ. Խորէն Սրբազանի հոգին եւ մարգկօրէն թերութեանց թողութիւն չնորհէ։

Քարոզ-դամբանականէն ետք, «Ողջոյնէն» առաջ, հանդուցեալ Սրբազանի դագաղը բեմը փոխադրուեցաւ, քահանաները դագաղին քով լոկիկ աղօթքներ կը կարդային ու Սաղմոսներ կը քաղէին։ Օծման արարողութեան մասնակցեցան բացի Ս. Պատարագիչէն՝ Տ. Բարթողիմէոս Արքեպ. Զարեհան, Տ. Մեսրոպ Արքեպ. Տ. Գրիգորիս Արքեպ. Յովհաննէսեան, Կրօն. Ժողովի Ա. Ատենապետը, Տ. Հմայեակ եպիս. Դիմաքսեան. Տ. Վահրամ Եպ. Մանկունի, Կրօն. Ժողովի Բ. Ատենապետը, Տ. Մկրտիչ Եպ., Պէյլիւք-Տէրէի քարոզիչը, Տ. Գէորգ Եպ. Երէցեան, Երուսաղէմէի Պատր. Փոխանորդն ու Տ. Գաբրիէլ Եպ. Ճէվահիրճեան, Պատր. Փոխանորդը, վարդապետներէն Տ. Մուշեղ Ծ. Վ. Սերովբեան, Արարկերի Առաջնորդ, Տ. Վահան Ծ. Վ. Յակոբեան, Տ. Վահան Ծ. Վ. Տ. Մինասեան Պարտիզակցի, Տ. Ներսէս Վ. Դանիէլեան ու Մայրաքաղաքիս Աւագերէցներէն ու Քահանաներէն շատերը։ Մկրեան Տ. Հայրը դասին մէջ, բեմին առջեւ, կը հսկէր բարեկարգութեան։ Դագաղը, ի դիմաց հանդուցեալին բազմաթիւ հրաժեշտի «ողջոյններով», երեք անգամ Սեղանին շուրջը պտոյտցուցին եւ յետոյ սկսաւ լուն Օծումը զոր Ս. Պատրիարք Հայրն անձամբ կատարեց։ Օծումէն ետք, Ս. Պատրիարք Հօրմէն սկսեալ բոլոր եկեղեցականները «ողջոյն» առին հանդուցեալ Սրբազանի կուրծքին վրայ դրած Խաչէն. եւ դագաղը դարձեալ բերուեցաւ Ատեանը ուր ժողովուրդը գնաց ողջոյն առնելու հանդուցեալ Սրբազանի կուրծքին վրայ դրուած Խաչէն։

Պատարագին եւ Օծման արարողութեան փութացած էին ներկայ գտնուիլ, պաշտօնական յայտարարութեամբ, Վսեմ. Նուրեան, Նորատունկեան Դարբինէ, Զայեան Իլիաս, Խաչիկեան Դրիգոր, Արիկ Ունձեան, Մամիկոնեան Միքայէլ, Տէմիրճիպաշեան Սեպուհ, Յակոբեան Միքայէլ, Կիւլպէնկեան Պատրիկ, Դարակէօզեան Գրիգոր, Խորասանճեան, Սելէմէճեան Գրիգոր էֆէնտիներն եւ ուրիշ պատուաւոր ազգայիններ։ Դասին մէջ ներկայ էին Յունաց Պատրիարք Սրբազանի կողմէ «Մնդ. քահանաներու վերակացու» (Սինկիլիոս) Ս. Հայրը որ առժամապէս Փոխանորդի պաշտօնն ալ կը վարէ, ու Պատրիարքարանի Բ. Գործակատար հայագէտ Զոլաքիէս էֆ., նաեւ Պուլկարներու Էկզարքի կողմէն վարդապետ մը։ Հայ-Բողոքականներու Ազգապետն ալ ներկայ էր։ Դագաղին չուրջը չարուած էին Ազգ. Հիւանդանոցի Ս. Փրկչեան Որբանոցի սաները։

Թափորը

Ս. Պատարագէն ետք թափորը կազմուեցաւ բոլոր արքեպիսկոպոսներէ, եպիսկոպոսներէ, վարդապետներէ ու քահանաներէ։ Ս. Պատրիարք Հայրը յաղնած ըլլալուն՝ չմասնակցեցաւ թափորին։ Տ. Տաճատ Վ. Ոսկանեան, Հանդուցեալին սանը, Տ. Մուշեղ Ծ. Վ. Սերովբեան, Մըկրտեան Տ. Յովհ. Ա. քհնյ. սպասաւոր դագաղին հետեւեցան։ Թափորին քովէն կը քալէին ասոնցմէ ոմանք ու ոմանք։ Դագաղին առջեւէն, Պատրիարքարանի բարատան մը հանդուցեալ Սրբազանի «Իմիթիազի» ու «Օսմանիէ» պատուանշանները բարձրի մը վրայ կը տանէր։

«Այսօր ժողովքաք» Շարականով Ս. Երրորդութիւն Եկեղեցւոյ քովնտի գոնէն թափորը սկսաւ յառաջանալ դէպի Ս. Յարութիւն։ Ս. Երրորդութիւն Եկեղեցւոյ բակին մէջ Ա. Ատենապետը կարդաց Տ. Մեսրոպ Արքեպ. Թափորը երբ հասաւ «Սբ.ըլանտիոս»ի առջեւ, Բ. Ատենապետը կարդաց Տ. Բարթողիմէոս Արքեպ. յուղուած չեչտով։ Դպիրներն երգեցին «Ծնանապարհ եւ ճշմարտութիւն», ու համանելով Բուսմէլի-խանին առջեւ, Դ. Ատենապետը կարդաց Տ. Գրիգորիս Արքեպ. Յովհաննէսեան։ Ապա յաջորդեց դպիրներու «Իշխանք ժողովեցան»ը ու ողբաձայն չարունակուեցաւ մինչեւ Թադոսի Յունաց «Այս-Թրիասա» Եկեղեցւոյ մուտքն ուր Դ. ու վերջին Ատենապետը կարդաց Տ. Հմայեակ եպիս. Դիմաքսեան։

Թափորը Ս. Յարութիւն մտնելով դագաղը վար դրուեցաւ Եկեղեցական հայրերը, նաեւ Յոյն եւ Պուլկար եկեղեցիներու ներկայացուցիչները Խաչեան վարժարանի Տեսչարանն առաջնորդուեցան ուր հիւրասիրուեցան։

Քառորդ ժամուան հանգիստէ ետք, Հանդուցեալ Սրբազանի դագաղը մեռելակիր վառաւոր կառքի մէջ դրուեցաւ, որուն հետեւեցան բազմաթիւ կառքեր։ Ս. կառքը նստան, ի դիմաց Ս. Պատրիարք Հօր, Պատր. Փոխանորդ Ս. Հայրն ու Պատրիարքարանի Ա. գործակատար Տիգրան էֆ. Տէր-Ներսէսեան, Բ. կառքը՝ Կրօն. Ժողովի Ա. Ատենապետն ու Պատրիարքարանի Բ. գործակատարը։ Դ. կառքը՝ Տ. Հմայեակ Եպս. Դիմաքսեան ու Երուսաղէմի Պատր. Փոխանորդ Տ. Գէորգ Եպս. Երէցեան, Դ. կառքը՝ Տ. Մուշեղ Ծ. Վ. եւն։ Երբ մեռելակիր կառքը Բանկալթիի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մօտեցաւ, զանգակները հնչուեցաւ, քահանաները զգեստաւորուած ընդ առաջ ելան ու Աւետարան մը կարդացուեցաւ։

Գերեզմանին մէջ

Թաղման կարգը կատարեցին սոյն Սրբազաններն ու բազմաթիւ քահանաներ։ Խուռն բազմութիւն մը ալ փութացած էր Շիշլի։ Կանխօրօք որոշմամբ, Տ. Խորէն Սրբազան Աշրդեան՝ Եպիսկոպոսներու յատուկ Դամբարանին մէջ =«ի Դիրս Եպիսկոպոսաց Թաղուեցաւ» Նար պէշ ու Սրուանձտեանցներու քովիկը։ Բացի սովորական թաղման կարգէն Յովհ. Յայտնութիւնն ալ կարդացուեցաւ։ Տ.Հմայեակ Եպս. իբր քարոզիչ Բերայի թաղման կարգն անձամբ կատարեց։

Յոյն ու Պուլկար Պատրիարքարանի ներկայացուցիչները, Թափորէն ետքը Պատրիարք Հօր երթալով ի դիմաց իրենց հովուապետներուն ցաւակցութիւն յայտնեցին, Տ. Խորէն Սրբազանի մահուան առթիւ։

Ս. Պատրիարք Հօր տնօրէնութեամբ, այսօր ո՛չ Խառն Ժողով եւ ո՛չ ալ Ուսումն. Խորհուրդ նիստ պիտի գումարեն։

ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

Ցաւ ի սիրտ կը ծանուցանենք թէ Իզմիրի Գաւառական Ժողովի Ատենապետ Լողոֆէթ էֆ. Պալեոզեան որ ամսէ մ'ի վեր առեւտրական գործի համար՝ Ամերիկա կը գտնուէր, վերջերս մեռած է։ Հանգուցեալը Իզմիրի ծանօթ ազգայիններէն է ու երկար տարի գործօն դեր մը կատարած է Իզմիրի թեմական ազգային չրջանակներու մէջ։

—Հոկտ. 1էն սկսեալ Իզմիրի Ս. Մեսրոպեան վարժարանի Բարձ.-կարգի աշակերտաց չարաթն երեք անգամ յունարէնի դաս կ'աւանդուի։ Իզմիրցոց համար Յունարէնի կարեւորութիւնն արդէն մեր թղթակիցն իր «Իզմիրեան Քրոնիկի» մէջ պարզած էր։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ

Բ. կարգի Օսմանիյէ պատուանշան տրուեցաւ Հանր. Պարտքի Վարչութեան գլխաւոր տնօրէն Թէվֆիկ պէյի։

Գ. Կարգի Մէճիտիէ Իսկէնդէր կառավարիչ Մէհմէտ բաշայի եւ Ճանիկ գաւառակին Կառավարչի օգնական Կարապետ էֆէնտիի։

Դ. կարգի Օսմանիյէ՝ Ելեւմտականներ-խարարութեան ժողովի անդամներէն Էտհէմ էֆէնտիի։

Բ. կարգի Շէֆգաթ Տիկին Հօրմէ Պիսանի Իմիրյազի ոսկի եւ արծաթ չքնաղագործ տրուեցաւ Յունաց Պատրիարք Տ. Քոսթանդինոսի Իֆթիխարի չքաղաքամէջ Իզմիրի պանդուխտներու հիւանդանոցին բժշկապետ Մուսթաֆայ պէյի։

ԼԷՅԼԻԻ ԸՆԴԱՑԻՊԻ առթիւ, այսօր քաղաքային եւ զինուորական Բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ եւ Նախարարները Կայս. Պալատ կ'երթան՝ իրենց չնորհաւորութիւնները մատուցանելու համար։

ԿԱՑՍ. ԻՐԱՏԷ մը կը հրամայէ Այտընի գեղատաչարժին մէջ իրենց ծնողքը կորսնցուցած անոք ու որբ տղաքը Պոլսոյ Տարիւչ-Շէֆգայի զաւրոցը ընդունիլ։

ԵԼՄՏԱԿԱՆ նախարարութեան հրաման տրուած է հարկ եղած գումարը վճարել Սպարապետութեան Հիմայի զօրարաժնին ջորիներ գնելու համար։ Այս գումարը Սպարապետութեան տրտասուոր ծախքերու գումարին մէջ պիտի անցուի։ Նմանապէս ելմտական նախարարութեան հրաման տրուած է Դ. Զօրարանակին (Երզնկա) հէվալէները վճարել։

ԽԱՀՈՒԷԻ ու քարիւղի գինը Եւրոպայի մէջ բարձրացում կրեց։

ՇՈՒՇՄԱՑԻ գինը ինկած է։

Բ. ԴՈՒՌԸ յանձնարարեց Մաքսային Վերատեսչութեան՝ ամենամեծ ուշադրութիւն ընել Միտիլիէնի ներմուծուած օճառներուն տարբերութեան մէջ, որովհետեւ այս վերջինները չատ մը վնասակար նիւթերով խառնուած են։

ԲԱԹԱԹԷՍԻ ՄՇԱԿՈՒԹԻՒՆԸ. — Երկրագործական նախարարութեան առաջարկին վրայ զոր Կայս. Իրատէ մը կը վաւերացնէ, Կայս. Կառավարութիւնը որոշեց բոլոր նահանգներու մէջ մշակուած բաթաթէսի արտադրութիւններէն տասը տարի տասանորդի տուրք չառնել։

ԶՄԵՌԸ ԳԱԻԱՌՆԵՐՈՒ ՄԷՋ. — Հոկտ 11ի գիշերը Պայպուրթի մէջ մեծ քանակութեամբ ձիւն տեղացեր է։ Ցուն մը փլելով երեք թուրք տղաք փլատակներուն տակ մնալով մեռեր են։

—Էրզրումի մէջ ալ անցած չաբթու չատ ձիւն տեղացեր եւ չորս կողմը պատեր է։

ՀԱՅԿԵՐՈՅԹ.— Նախընթաց առտու Միջերկրականի ռուս նաւատորմին ծովակալ Սքրիտլով մէկ քանի անձերու ընկերակցութեամբ ռուսական Բօլքիտտ պատհականաւով Հէյպէլի կղզին գնաց ու հոն բնակող Երուսաղէմի նախկին յունական Պատրիարք Տ. Նիկոդիմոսի այցելութիւն մը տուաւ։

Ծովակալ Սքրիտլով Հէյպէլի կղզիէն Պէյրլիք-Տէրէ գնաց ուր սպանիական գեսպանատան մէջ ի պատիւ իրեն տրուած հայկերոյթին ներկայ գտնուեցաւ։

ԹՐԱՄՈՒԷՅԻ ՄԵՆԱՇՆՈՐՀ. — Պոլսոյ նախադատ ատենի նախադահ Մէհմէտ Արիֆ պէյ Բ. Դրան խնդրագիր մը մատուցած է, որով Սկիւտարէն Դրսբգլը պարտաւորիչ ըլլալու պայմանով Թրամուէյի գծի մը չինութեան համար մենաշնորհ կը խնդրէ։ Խնդրարկուն նոյնպէս կ'առաջարկէ մինչեւ Դատը-գիւղ ու Ալէմ-Տաղի ալ Թրամուէյի գիծեր չինել, սակայն ոչ-պարտաւորիչ կերպով, այսինքն ինք ազատ ըլլայ զայն չինելու կամ չչինելու։

ԵՐԱՇՏՈՒԹԻՒՆ. — Քէօթահէայի ժողովուրդը երաշտութեան պատճառաւ կարօտ վիճակի մը մէջ գտնուելով՝ ձեռնհաս պաշտօնատունը որոշեց 25,000 քիլօ հացահատիկ ու սերմնցու ղրկել Քէօթահէա, յառաջիկայ տարի փոխարէնը առնելու պայմանով։

ՊՈԼՍՈՅ քարտիներու տնօրէն Պ. Կանէ նախընթաց օր Մաքսային վերատեսուչ Նաղիթի բաչային այցելելով տեսակցութիւն մը ունեցաւ։

ՕՍՄ. ՊԱՆԲԱՑԻ ընդ. տնօրէն Սրբ Համլիթն Լանկ Ելմտական նախարարին հետ տեսակցութիւն մը ունեցաւ։

ՍՈՒՐԻՈՅ կուսակալութիւնը խնդրած է Թղթատարական եւ Հեռագրական վարչութենէն որպէս զի նոյն կուսակալութեան մէջ գտնուած հեռագրական հաղորդակցութեան գիծերը աւելցուին։

ԱՑՏԸՆ-ԳԱՍԱՊԱ.ի հեռագրական գիծերը երկարելու համար Հեռագրական եւ Թղթատարական վարչութիւնը Բ. Դռնէն արտօնութիւն խնդրեց։

ՄԱԽՍՈՒՍԷԻ վարչութիւնը որոշեց ծովեզերեայ իր գործակալութիւններ յանձնել իւրաքանչիւր տեղին ծովային փոխադրութիւններու հմուտ վաճառականներու։

ՖԷՆԷՐԻ յունական նախապատրաստական վարժարանին վերանորոգութիւն հրամանը հաղորդուեցաւ Ֆէնէրի Պատրիարքարանին.

ՊՐՈՒՍԱՑԻՆ կը գրեն թէ Միխալըճի վիմագրական քարերու հանքին մէջ, ոսկեհանքի մը հետքեր նշմարուեր են։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԽԵԴԻՎԻՆ հօրաքոյրը՝ Նազլը հանըմ Թանճեր հասեր է, ուր ընդունուեր է Մարօքի արտաքին գործոց նախարարին կողմէ։ Իշխանուհին գահաւորակով առաջնորդուեր է նախարարին ապարանքը։

ՀՆԴԿԱՀԱՏ.—Պարապի չրջակայ երկու գեղերուն մէջ հնդկախտի երկու կասկածելի դէպքեր պատահեր են։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒ Նախարար Բիղա բաչա քանի մը օրէ ի վեր հիւանդ ըլլալուն իր պաշտօնատեղին չէ յաճախեր։

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆ. — Սիվրիհիսարի Սըղանըդ գեղախմբէն Թասուն անուն մարդ մը որ 6 տարեկան աղջկան մը պատիւը բռնաբարելէն ետք, զայն խեղդած էր, անցեալ Եշ. օր Եղեռնադատ Ատենի կողմէ մահուան դատապարտուեցաւ։

ԻԶՄԻՐԻ ոստիկանութիւնը մարդ մը ձերբակալեց, որ չափազանց չուայլ ծախքեր կ'ընէր։ Վրայէն 1113 ոսկիի դրամ մը գտնուեցաւ։

ՄԱՀԱՑՈՒ ԱՐԿԱԾ ՄԸ.—Անատոլու Հիսարի մէջ երեսասարդ թուրք մը ծասի մը կորուած ճիւղը չուանով վար քաշած ատեն ոտքը կը սահի դիպուածով ու գլուխը սուր քարի մը հանդիպելով ծանրապէս կը վիրաւորուի։ Խեղճ երեսասարդը քիչ ետքը կը մեռնի։

Մեռեալ երեսասարդին նորատի կինը այս ցաւալի արկածը իմանալով՝ ղդացած վշտէն ինքզինքը ծով կը նետէ, սակայն հասած օգնութեան չնորհիւ, կ'ազատուի։

ՆԱՒԱՑԻՆ ԱՐԿԱԾ.—Պուրգ եւ Կահիրէ վրայ զոր Կայս. Իրատէ մը կը վաւերացնէ, Կայս. Կառավարութիւնը որոշեց բոլոր նահանգներու մէջ մշակուած բաթաթէսի արտադրութիւններէն տասը տարի տասանորդի տուրք չառնել։

ՀՈՒՍԱՅԻ ԵՒ ԱՐԻՒՆ. — Գչ. Իրիկուն երեք Յոյներ Վլանկայի կողմը Բաղոսի քանի մը տաճարներ այցելելէն ետք, ստակ վճարելու մասին մէջերնին անհամաձայնութիւն մը ծագելով, վերջին խօսքը դանակին մնաց։ Ոստիկանութիւնը յարմար վայրկեանին հասնելով, վիրաւորը հիւանդանոց՝ վիրաւորողն ալ ոստիկանութեան դուռը առաջնորդեց։

—ՄԱՆՐ ԴՐԱՄ.—Պելճիկայի Պ. Ալլառ անուն անձ մը խորհած է Թուրքիոյ նիկելէ մանր դրամները Պելճիկայի մէջ պատրաստել. այս առթիւ խնդրագիր մը պատրաստած է, զոր նախորդ օրը վաճառական Պ. Բանտելի Քաղանովա մատուցած է ելմտական Նախարար Բէչատ պէյի։

ԲԱՐԻԶԻ ՍԱԿԱՐԱՆ

ԲԱՐԻԶ, 9 Նոյ.

Ֆրանսական Ռանթ		100 23
Օսմ. Ռէժի	»	297 —
Օսմ. Քոնս. սէրի Դ.	Ֆր.	22 07
Բուսմէլի երկաթուղի	Ֆր.	113 75
Իտալական Ռանթ	»	93 02
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	552 —
Սպանիական Արտաքին	»	65 20
Թրանսվալ		73 —

ՀԵՌԱԳԻՐ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ԼՈՆՏՈՆ, 8 Նոյ.—«Թայմզ»ի ստացած մէկ մասնաւոր հեռագրին համաձայն Պօէրները Լէյտենիթի վերջին կռուին մէջ 1000 հոգիի չափ մարդ կորսնցուցեր են։ Անգլիացիներն ալ նմանապէս մեծ կորուստներ կրած են։

—Լրագիրներուն նայելով մեծ թուով օդնական զօրքեր կը կազմակերպուին Հարաւ-Ափրիկէ ղրկուելու համար։

Նոյ. 5 թուականով հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Օրանժի Ազատ Պետութեան Պօէրները Քօլէնսոյի հիւսիսակողմէն 6 մղոն հեռու երեւցան։

Վերջին Ուր. օր Զօր. Հուայթ Լէյտենիթի քաղաքապետին խնդրագրին վրայ, Զօր. Ժուպէռի ծանուցագիր մը ուղղեց, խնդրելով ոչ-պատերազմիկներուն, հիւանդներուն ու վիրաւորներուն թոյլտուութիւն ընել Հարաւ մեկնելու։ Զօր. Ժուպէռ մերժեց այդ թոյլտուութիւնը չնորհել, բայց որոշեց զանոնք Լէյտենիթէն 4 մղոն հեռու գտնուող մասնաւոր բանակեղ մը փոխադրել։ Լէյտենիթի ժողովուրդը Պօէր զօրավարին այս առաջարկը մերժեց։ Այսու հանդերձ, վիրաւորները, հիւանդներն ու մէկ քանի ընակիչները քաղքէն մեկնեցան։

—Անգլիական մամուլին ստացած տեղեկութիւնները կը հաւատան թէ Նոյ. 4ին եւ 5ին մէկ քանի կարեւոր կռիւներ տեղի ունեցեր են Լէյտենիթի չուրջը։ Պօէրները եւ Անգլիացիները մեծ վնասներ կրած են, բայց կ'երեւի թէ երկու բանակներու փոխադարձ կացութիւնը ղգալի փոփոխութիւն մը կրած չէ։ Պատերազմական Պաշտօնատան մէջ վստահ եւ համոզուած կը թուին թէ Զօր. Հուայթի տրամադրութեան տակ գտնուող զերազանց հրետանիով Լէյտենիթի մէկ ամսէ աւելի չի կրնար դիմադրել։ Մաֆէքինկէ եւ Ռիմպըրլէյէ լուր չկայ։

Լէյտենիթէն եկած լուրերը պատճառ եղան չարժում մը առաջ բերելու Հարաւ-Ափրիկեան Թուղթերուն բարձրացման։

ՊՈՒՏԱՊԵՇԹ.— Հունգարական Խորհրդարանին մեծամասնութիւնը կառավարութեան կողմը հակեցաւ։

ՊԵՐԼԻՆ.—Սամոան կղզեխումբէն Գերմանիոյ կղզի մը տրուելու լուրը կը հաստատուի։

—Զարն ու Զարուհին Ուխտաբերք հասան եւ կայսրանին մէջ ընդունուեցան Գերմանիոյ կայսր ու կայսրուհին կողմէ։ Ընդունելութիւնը չատ մտերմական էր։ Երկու վեհապետները ղիրար ողջագուրեցին։

—«Թակէպլաթ» համոզուած է որ Բոցատմի տեսակցութիւնը վերջ պիտի դնէ Թրանսվալի պատերազմին։

—Զարն ու Զարուհին ժամը 11ին հասան։ Կայսրանին մէջ անոնց դալստեան կ'սպասէին Վիլհէլմ կայսրը, Աւկուսթա-Վիքթորիա կայսրուհին, Ս. Բեղերսպուրգի գերմանական դեսպան կոմս Ֆոն Օսթէն-Սաքէն, Ռուս դեսպանատան անդամները, նոյնպէս դրօշակով ու նուագածութեամբ դասակ մը բրուսիական նրանաձիգ գունդէն որ «Ալէքսանդր Կայսր Ռուսիոյ» անունը կը կրէ եւ որուն պետն է Զարը։ Այն պահուն երբ կառախումբը կայարան կը մտնէր՝ Ալէքսանդր նռնաձիգներու գունդը Ռուս ազգային երգը հնչեցուց։ Ռուս եւ Գերման վեհապետները խիստ մտերմական ողջոյններ փոխանակեցին։ Վիլհէլմ կայսրը Ռուսիոյ Արտաքին գործերու Նախարար կոմս Մուրավիէվի հետ տեսակցեցաւ, որ Ռուս Կայս. ամոլին կ'ընկերանայ։

Միւս կողմէ Նիքոլա Զարը դեսպան Ռատոլին իշխանին հետ սկսաւ խօսակցիլ։ Նոցին Վեհափառութիւնները յետոյ անմիջապէս Նոր-Պալատը գացին, իրենց ճամբուն վրայ խանդավառ ժողովուրդը կը ծափահարէր։ Կէս օրին Զարն ու Զարուհին ընտանիքով նախաճաշեցին։ Իրիկունը ի պատիւ Զարին ու Զարուհին խնջոյք մը տրուեցաւ։ Հայկերոյթին ներկայ կը գտնուէին Նիքոլա Կայսրը, Ալէքսանդր Կայսրուհին, Վիլհէլմ Կայսրը, Աւկուսթա-Վիքթորիա Կայսրուհին, Մուրավիէվ Կոմսը, Գերման վարչապետ Հոէնլոհէ Իշխանը։ Գերմանիոյ արտաքին գործերու նախարար Պ. Պիւլովի բնակարանին մէջ տրուած երեկոյթին ներկայ կը գտնուէին Մուրավիէվ Կոմսը, Հոէնլոհէ Իշխանը, Ֆոն տէր Օսթէն Սաքէն կոմսը, Ռատոլին Իշխանը։ Զարը կէս օրէն ետք փառաւոր պատակ մը դրաւ հանդուցեալ Ֆրէտերիք Կայսեր դամբարանին վրայ։

Վիլհէլմ կայսրը կէս ժամ ունկնդրութեան ընդունեց Մուրավիէվ կոմսը։ Ռուսիոյ Զարն ու Զարուհին խիստ մտերմական ողջոյններ փոխանակելէ ետք՝ հրաժեշտ առնելով իրիկունը մեկնեցան։ Վիլհէլմ կայսրն իր հիւրերուն ընկերացաւ մինչեւ Շարլոթենպուրկ։

ՈՒԻՏԲՈՒՐԳ (Բոցատմի մօտ).— Զարն Զարուհին հոս հասան։ Գերմանիոյ կայսրն ու կայսրուհին մտերմօրէն ողջունեցին զանոնք։ Կայս. ընտանիքը Նոր Պալատն իջաւ։

ԱՅՍ ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ

ԲԱՐԻԶ, 9 Նոյ.—Սամօա կղզեխումբը Գերմանիոյ թողելու կարգադրութիւնը չատ դէշ ընդունելութիւն գտած է անգլեւամերիկեան մամուլին կողմէ։

Ընդհակառակը գերման մամուլը չատ գոհ կը մնայ։

ՀՌՈՄ.—Իտալական նախարարներու խորհուրդը կը քննէ նաւատորմը եւ բանակը աւելցնելու կարելիութիւնը։

ՊԵՐԼԻՆ.—Ռուս եւ գերման վեհապետներու Բոցատմի մէջ ունեցած տեսակցութիւնը չատ սիրալիր եղաւ։ Ոչ մէկ միջադէպ պատահեցաւ։

ԲԱՐԻԶ.—Պօէրները իրենց Դաբի զօրագունդերը կը զօրացնեն։

ՍԵՂԱՆԱՒՈՐԱԿԱՆ

ՍԱԿԱՐԱՆ ՂԱԼԱԹԻՈՅ

ԲԱՑՈՒՄ 28 Հոկտ.

Օսմ. Քոնս. սէռի Դ.	Ֆր. կ.	23 37 50
Բուսմէլիի Երկաթուղի	Ֆր.	113 —

ՓԱԿՈՒՄ

Օսմ. Քոնս. սէռի Դ.	Օ. Ո.	23 35
Ամէնէն բարձր դին	»	23 37
Ամէնէն վար դին	»	23 35
Բուսմէլիի Երկաթուղի	Ֆր.	113 —
Ամէնէն բարձր դին	»	113 25
Ամէնէն վար դին	»	112 75
Թրամուէյ Պարտաթուղթ	Օ. Ո.	6 20
» Ժուխանս		2 30
» Բաժնեթուղթ	Ֆր.	610 —
Օսմ. Ապահ. Ընկ.	Օ. Ո.	4

ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ

20 Ֆրանքնոց	Ղրչ.	87 18
Անգլիական ոսկի	»	110 11
Բոլ Էմբէրիալ	»	90 —
Քրիմից	»	51 07
Մէճիտիէ արծաթ	»	107 37
Մէթալիք	»	97 —
Ռուբլի Թղթադրամ	Օ. Ո.	8 50
Լոնտոն 3 ամիս		109 12
Բարիզ » »		22 02
Ֆիորին մանտա		10 26

ԱԶԳԱՑԻՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Հանդուցեալ այրի տիկին Արտէմ Դ. Կիւմիւշկիէրտանի յուղարկաւորութեան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 95 ղրչ. նուիրած են Հիւանդանոցիս, Ազգ. Տէր եւ Տիկին Ռուբէն էֆ. Իզմիրլեան։

ՏՐՔ. Ս. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ

ԱՄՍԵՐԻԱՆԱՆ-ԱՏԱՄՆԱՐՈՒՈՅԺ

396 ՄԵԾ ՓՈՂՈՑ ԲԵՐԱ 396

(Եանկի գարեշրատան վրայի յարկը ճիշդ Զրպուքճեանց դէմը)

Ամենատարբեր ցաւած ակռաները մէկ անգամէն կը լեցնենք ցաւով դիմել եւ բուժուած վերադառնալու պայմանաւ։

Նորը, ճաշակաւոր եւ դիմացկուն արհեստական ակռաներ կը պատրաստեն, յար եւ նման բնականի, դէմքի ձեւաւորութիւն, ըստ տարիքի, ծամողութիւն, եւ ազատ արտասանութիւն երաշխաւորեալ։

Թմրեցուցիչ դեղերու եւ ամենակատարելագործեալ աքցաններու միջոցաւ, առանց ցաւի ատամնահանութիւն։

Զմեռները կիրակի օրերն ալ, (մինչեւ կէս օր) ինչպէս նաեւ ամէն օր, (մինչեւ կէս գիշեր) հիւանդ կ'ընդունին։

Ց. Դ. Վերջ մը տալու համար Ցաճախորդաց դանդատներուն, հրապարակաւ կ'ազդարարենք թէ ՄԵՆՔ Գոլսոյ կողմը մասնաճիւղ ՉՈՒՆԻՆՔ։

ԼԱՅՆ ՏԻԿԻՆՆԵՐԸ ԵՒ ՕՐԻՈՐԴՆԵՐԸ

Որ պէտք ունին դվսարկի, չրջազդեսակ, բելտնի, մանթօլի, ձեռնոցի, թա՛զ դիմեն

ԹԱՉԻԿ ԷՖԻՆՃԻԵԱՆԻ

62, Եիւբսէք գալտերըմ, 62

Ուր պիտի գտնեն այդ ամէնքը ԸՆՏԻՐ ՈՒ ԱԺԱՆ, ինչպէս նաեւ մրտութեան եւ հարսնիքի համար մամեր ու հարսանեկան պսակներ։

ՔԻՒՉԻՒՔԵԱՆ ԴԵՂԱՐԱՆ

Հաստատեալ 1850 ին

—=—

Բերա, Մեծ փողոց, թիւ 168 եւ Պոլիս, Կամուրջին գլուխը, թիւ 71 դեղարաններու, ինչպէս նաեւ Պոլիս, Եէնի Ճամիի մօտ թիւ 18 դեղօրէից մթերանոցին տէր, հանրածանօթ Քիւչիւքեան էֆ., այս անդամ 27 եւ 29 թիւ երկու նոր վաճառատուն բացած է Զալաթիա, Քարա քէօյ փողոց, ուր նոյնպէս դեղի վերաբերեալ գործեր պիտի ըլլան։ Պատ. Ցաճախորդք ամէն տեսակէտով գոհ պիտի ըլլան այս նորահաստատ դեղարաններէն, ինչպէս գոհ մնացած են Քիւչիւքեան էֆ.ի միւս դեղարաններէն։ 30—16

"ԾԱՂԻԿ,,

Կը հրատարակուի ամէն առաւ. կանուխ արշալոյսին եւ կը գրկուի փութոյ պնդութեամբ Մայրաքաղաքիս ամէն կողմերը։ Կը գտնուի Օրթաքէօյ, Ֆէնոճ Վիչէն աղայի խանութը, Բերա, բոլոր ծխավաճառներու քով, Գալաթա-Գարագիւղ կայարանը, Լրագրավաճառ Գալուստ աղայի քով, Սամաթիա, Ծիսավաճառ Արթին աղա Սժատարեանի խանութը, Հասգեղ, ծխավաճառ Մանկասար աղայի խանութը, Իւսկիւտարի, Մաքրի-քէօյի ու Դաքը-քէօյի լրագրավաճառներուն քով։

ԱՆԹՈՒԱՆ ԳԱՖՏԱՆՃԻ

ՖԱԵԱՆՍ ԵՒ ԵՐԿԱԹԷ ՎԱՌԱՐԱՆՆԵՐՈՒ

ՄԹԵՐԱՆՈՑ

Զալաթիա, Եիւքսէք գալտերըմ Նº 26

Ցիշեալ վաճառատունը որ 53 տարիներէ ի վեր Պոլսոյ հրապարակին վրայ հաստատուած է, շավաւոր դներով կը ծախէ ամէն տեսակ վառարաններ եւ կը կատարէ նորոգութիւններ։ Դիմող յաճախորդները ըստ ամենայնի գոհ մնալնին նախապէս կ'երաշխաւորէ։

ՊԱՐԶ ՕՐԱՑՈՅՑ

1900 ԹՈՒԱԿԱՆԻ

Սեպտեմ. Ս. Փ. Ազգ. Հիւանդանոցի Դրան 40 փողոց

Հիւանդանոցի պարզ Օրացոյցը ծախուբ տպագրութեամբ հրապարակ ելած է։ Այս տարի ըստ որոշման Կրօնական Պատակալելի Ժողովոյ, եկեղեցական ժամերգութեանց մասին աւելի մանրամասն եւ ճոխ տեղեկութիւններ տրուած են ի դիւրութիւն եկեղեցականաց եւ եկեղեցասիրաց։

Օրացոյցի վաճառումը հիւանդանոցի տարեկան կարեւոր հասոյթներէն մէկը ըլլալով, տարակոյս չունինք որ բարեսէր աղդայինները դնելով անկէ մէկ մէկ օրինակ՝ Հիւանդանոցի հաղարէ աւելի պատսպարեալներուն նպաստ մաղ ըլլան։

Գալով ընդարձակ օրացոյցին, այս տարի ութածալ դիրքով, պատկերազարդ եւ կարեւոր ու օգտակար ճոխ պարունակութեամբ հրապարակ պիտի ելլէ քիչ օրէն եւ պիտի պարունակէ բոլոր աղդային հաստատութեանց մասին տեղեկութիւններ եւ կարդ մը դործնական դիտելիքներ եւ վիճակագրական ծանօթութիւններ, ինչպէս յատուկ ծանուցմամբ պիտի բացատրուի։

AU CROISSANT D'OR

CARL MALIK

Constantinople, 46 Galata, Rue Tunnel

ՈՍԿԻ ՄԱՀԻԿ

Վերոյիշեալ վաճառատան մէջ խիստ դիւրամատչելի պայմաններով կը ծախուին յախճապակեայ եւ բիւրեղեայ առարկաներ, լամպարներ, ջահեր, արծաթազօծ ափսէներ, սկահակներ, ընտիր տեսակէ պնակներ, սրուակներ, եւ այլն։

Դիմեցէ՛ք ու գոհ պիտի մնաք

ՔԱՐԼ ՄԱԼԻՔ

Կ. Պոլիս, 46, Զալաթիա, Թիւնեյ փողոց

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑ

1900 ՏԱՐԻՈՅ

Լոյս տեսաւ Նշան. էֆ. Պէրսէրեանի տպարանէն օգտակար եւ ճոխ լսանդակութեամբ։ Բաց ի սովորական տարեցոյցի նիւթերէն կը պարունակէ հետաքրքրաշարժ պատմական ծանօթութիւններ, վիպակներ, դիտական, արհեստական դիտելիքներ եւն։ Կը յանձնարարուի այս օգտակար եւ պատկերազարդ հրատարակութիւնը ամէն դասակարդի անձանց հաւասարապէս։

ՉԵԿՈՅՑ

ՄԵՐ ՊԱՏ. ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Մեր այն Պատ. բաժանորդներն որոնք նախապէս «Հանրագիտակ»ի բաժանորդ ըլլալով իրենց բաժնեգինը կանխիկ վճարած էին եւ այժմ «Ծաղիկ» կ'ստանան «Հանրագիտակ»ին տեղ, իրենց պահանջքը լրացած ըլլալուն կը խնդրուի իրենցմէ որ յարեհաճին փութով խմացնել մեզ թէ արդեօք պիտի շարունակեն իրենց բաժանորդագրութիւնը։ Այս առթիւ չենք մոռնար նաեւ յիշեցնել մեր «Հանրագիտակ»ի այն բաժանորդներուն որոնք հինէն (Հանրագիտակի հաշիւէն) մնցի պարաք ունին, թէ բարեհաճին իրենց պարաքը վճարել, որպէս զի մեր այնչափ վնասներուն վրայ նորեր ալ աւելցուցած չըլլանք. եւ այս կէտը մասնաւորապէս մեր անձնականին համար նկատողութեան առնելով, կը յուսանք որ մեր այս դիմումին խղճի մտօք կը պատասխանեն։

«Հանրագիտակ»ի Գ. շրջանը որ 53 թիւէն սկսելով հասուցած էինք մինչեւ 72 թիւ, եւ որ պիտի վերջանար 104 թուին, ըսել է կանխիկ տարեկան բաժնեգին վճարող մեր Պատ. բաժանորդները մինչ պահանջք պիտի ունենան 32 թիւ թերթ, որու փոխարէն եւ մինչ ալ իրենց տուած ենք 32 թիւ «Ծաղիկ»։ Այս կէտը արդէն մենք ժամանակին «Հանրագիտակ»ի մէջ յայտարարած էինք, որ եթէ «Հանրագիտակ»ը թողուն, մեր պարաքը վճարելու համար՝ փոխարէն մեր բաժանորդներուն, ուրիշ թերթ պիտի տանք, ու այս կերպով ահա մենք մեր խոստումը կատարած ըլլալով, կ'ապասնք որ փոխադարձաբար մեր յարգելի բաժանորդներն ալ՝ իրենց պարաքը ճանչնալով զմեզ քաջալերեն։ Դ. ԲՈՂՍ

ՄԱԼԿԱՐԱՑԻՆԵՐՈՒՆ

Մալկարայի համար «Ծաղիկ»ի դործակալն է միայն՝ տեղւոյն պատուաւոր աղդայիններէն, Վահան Մանուկ էֆ. Զօլաքեան։

ԱՖԻՈՆ-ԳԱՐԱՀԻՍԱՐՅԻՆԵՐՈՒՆ

Կը յայտարարել վարչութիւնս թէ նոյն տեղի «Ծաղիկ»ի դործակալ անուանուած է Արտաշէս էֆ. Հալէպլեան։

ԱՏԱՆԱՅԻՆԵՐՈՒՆ

Ատանայի «Ծաղիկ»ի դործակալ ընտրած ենք Յարութիւն էֆ. Յ. Զաքմաքճեան որու պէտք է դիմեն բաժանորդ դրուիլ ուզող Պատ. Աղդայինները։

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ Ա. ՍԱՅԱՆԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ «ԾԱՂԻԿ» ՕՐԱԹԵՐԹԻ

Զալաթիա, Համոլ-բաշա Խան

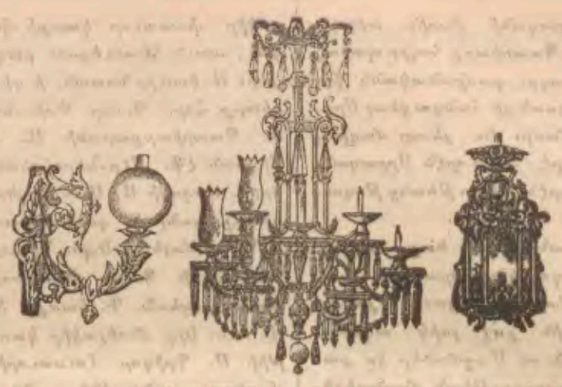

ՊԵՏՐՈՍ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

ԼԱՄՊԱՐԱԳՈՐԾ

Բերա, Բասած տ'Էւռոպ, թիւ 15

Վաճառատանս մէջ շատ դիւրամատչելի դիներով կը չինուին ու կը ծախուին եղած ապապրանքներու համաձայն, լուսաւորութեան կապի այլ եւ այլ ջահեր, լամպարներ, մոմակալներ, ճրագարաններ, որմալամպեր։ Անոնք ի հարկին, հարսնիքի ու երեկոյթի համար, վարձու ալ կրնան տրուիլ։

Բնակարաններու, վաճառատուններու մէջ լուսաւորութեան կապի լամպարներու գետեղման համար գործատանս կողմէ կը ղրկուին վարպետ գործաւորներ։

Ամէն տեսակ ոսկեզօծումներ, արծաթազօծումներ, ղդնձազօծումներ մեծ խնամքով կը կատարուին վերջին նոր դրութեանց համաձայն։

Խիստ գոհացուցիչ պայմաններով նորոգութիւններ ալ կը կատարուին.

ԷՔԻԹԱՊԼ

„ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳԱՑ"

ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՄԷՆԷՆ ՄԵԾ ԵՒ ԱՄԷՆԷՆ ՀԶՕՐ

ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ 339 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԿ.

1898ին «Էքիթապլ» իր ապահովագրեալներուն բաժնած է աւելի քան 15 ½ միլիոն ֆր. շահաբաժին, [այսինքն նոյն տարւոյ մէջ Ֆրանսական ՄԻԱՑԵԱԼ 17 ընկերութիւններու բաժնած շահերու համալսումարին ԿՐԿՆՕՔ։]

Աշխարհի մէջ գտնուող ո՛չ մէկ ընկերութիւն

ԷՔԻԹԱՊԼի չափ գործառնութիւն ունի.

ԷՔԻԹԱՊԼի չափ պահեստի դումար ունի.

ԷՔԻԹԱՊԼի չափ շահաբաժին կը վճարէ.

Հետեւաբար

Ոչ մէկ ընկերութիւն

Կրնայ աւելի ԱԺԱՆ և աւելի ՇԱՀԱՒԷՏ ընծայել կեանքի ապահովագրութիւն որքան ԷՔԻԹԱՊԼ։

Ներկայացուցիչ Թուրքիոյ համար

ԳԱՌՆԻԿ ԱՕՏՈՒԱՕՏՈՒՐ

Կ. Պոլիս, Պահճէ-Դափու, Անճիսատի Խան թիւ 20, 21 եւ 22

Ընկերութեան դրամատունը

Լէնտն, ՍՆԳԼԻՈՅ ՊԱՆԿԱ

Բարիզ, ՖՐԷՏԻ ԼԻՕՆԷ

«ԾԱՂԻԿ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (18)

ԳԱՒԱՌԱՆԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

ԾԱՌԻ ԱՂՋԻԿԸ

ՄԻԱՏՈՒՆ

1380 թուականին Ցրատի արեւելեան կողմի դաւառներէն, Բալաբ հովտէն դաղթած էին Պօղոս, Պետրոս, Թորոս եւ Կիրակոս, չորս եղբայրներ եւ եկած տարատեսակ Զէյթունցոյ արեւմտեան հիւսիսային կողմը, Բաց Բերան քարայրի տարածը, որ իր անմատչելիս դիրքով լաւ պատսպարան մը եղած էր այդ չորս եղբայրներուն։ Անոնք խաչնդարձութեամբ պարապած էին եւ հոն հեռագնեալ յաջողութիւն գտնելով խրճիթ մը կառուցած էին։ Պօղոսի, Պետրոսի, Թորոսի եւ Կիրակոսի տիրունը հեռագնեալ բազմանալով՝ խրճիթը տունի վերածուեցաւ եւ այդ վայրը—որ տասջ ընդարձակ էր—Միատուն անուանուեցաւ։ Ի յիշատակ նախնի միաչէն խրճիթին։

Միատուն, հակառակ իր նեղ տարածութեան, 73 նոհատպետական տուն կը պարունակէր, որոնք տոհմային բաժանմամբ չորսի բաժնուած՝ հինգերդ եղբայրներուն անուններովը կը յիշուէին։

Պօղոսի զերդաստանէն եղողները Պողիկեան անուանուեցան, Պետրոսի զերդաստանէն եղողները՝ Պետիկեան, Թորոսի զերդաստանէն եղողները՝ Թորիկեան, իսկ Կիրակոսինները՝ Կոսիկեան։ Սակայն այս վերջինը եաբէն Խարաճեան մականունը առաւ։ Միւսներն ալ զերծ չեն մնացած մականուններու փոփոխութենէն։ Պետիկեանները այսօր «Փոփաղեան» կ'ըսուին, որովհետեւ դեղին քահանաները մեծամասնութեամբ իրենց ընտանիքին կը պատկանին։

Միատուն հարազատ ընակիչներէն զատ, հոն կը գտնուին նաեւ գաղթականներ ու արհեստաւոր թափառաշրջիկներ, Սեբաստիոյ կողմերէն եկած մաղագործ հայ բռչաներ որ այսօր Ծամագործեան կը կոչուին։ Միատունի մէջ կը գտնուին ուրիշ կարգ մը ընտանիքներ ալ որ իրենց ծնընդավայրին անուանովը կը ճանչցուին, ինչպէս որ են Թաղարեանները (Թաղար գեղէն,) Հաղարեանները (Հաղար գեղէն)։

Պողիկեան եւ Խարաճեան ընտանիքներու անդամներէն ոմանք վաճառականութեան հետամտած ու յաջողած էին զանազան քաղաքներու մէջ։ Խարաճեանները այսօր նշանաւոր դիրք մը կը գրաւեն Միատունի մէջ։

Միատուն ունէր երբեմն երեք քահանայ որոնց իւրաքանչիւրը ժառանգական անուններով պատկուած էին. երրորդը՝ Տէր Նշան՝ իր թէ զարդացած կը համարուէր Զէյթունցոյ եւ գիւղերէից մէջ։ Իր ուսումն ստացած էր Արարատեան թեմ՝ Սաղմոսիոյ գեղին տիրացու։ Ցոմսէիի կողմէ, 1850ին վարժապետութեան կոչուած եւ երբեմն Միատուն, երբեմն ալ Հալէպ պաշտօնավարած էր։

Տ. Նշան հայկարանութեան մէջ բաւական հմուտ էր, ունէր նաեւ քանի մը տրձակ եւ ոտանաւոր անարիպ հեղինակութիւններ, որոնցմէ կը յիշեմ միայն «Հայ լեզուն եւ իր Բերականութիւնը» եւ «Բարոզագիրք»։ Տ. Նշան իր ընութեան մէջ հակազրութիւն մը չունէր. ասենախօսութիւնները, բեմբասացութիւնները ճարտար ու խմաստալից էին։ Ընտանեկան կամ հասարակական չրջանակներու մէջ իր անհեթեթ չարժումները, անհամբեր պատասխանները ամենուն ծանօթ էին։ Զեմ սիրտար էր Միսիթար Գօշի ամուսնական կանոններուն։ Գաւառային տառաջնորդ եւ կրօնական ժողովներէ բոլորովին անկախ կը գործէր։

Միատունցիները իրենց կրօնական տարբերութիւնները ի սկզբան մոռցած ու խոնարհեցան այսօր Նշանաւոր գիրք մը կը գրաւէին Միատունի մէջ։

Միատուն ունէր երբեմն երեք քահանայ որոնց իւրաքանչիւրը ժառանգական անուններով պատկուած էին. երրորդը՝ Տէր Նշան՝ իր թէ զարդացած կը համարուէր Զէյթունցոյ եւ գիւղերէից մէջ։ Իր ուսումն ստացած էր Արարատեան թեմ՝ Սաղմոսիոյ գեղին տիրացու։ Ցոմսէիի կողմէ, 1850ին վարժապետութեան կոչուած եւ երբեմն Միատուն, երբեմն ալ Հալէպ պաշտօնավարած էր։

Տ. Նշան հայկարանութեան մէջ բաւական հմուտ էր, ունէր նաեւ քանի մը տրձակ եւ ոտանաւոր անարիպ հեղինակութիւններ, որոնցմէ կը յիշեմ միայն «Հայ լեզուն եւ իր Բերականութիւնը» եւ «Բարոզագիրք»։ Տ. Նշան իր ընութեան մէջ հակազրութիւն մը չունէր. ասենախօսութիւնները, բեմբասացութիւնները ճարտար ու խմաստալից էին։ Ընտանեկան կամ հասարակական չրջանակներու մէջ իր անհեթեթ չարժումները, անհամբեր պատասխանները ամենուն ծանօթ էին։ Զեմ սիրտար էր Միսիթար Գօշի ամուսնական կանոններուն։ Գաւառային տառաջնորդ եւ կրօնական ժողովներէ բոլորովին անկախ կը գործէր։

Միատունցիները իրենց կրօնական տարբերութիւնները ի սկզբան մոռցած ու խոնարհեցան

նեան տան մը մէջ կը կատարէին. 1842ին Թուրքիոյ Սուլթան Մէճիտ կայսեր հրամանագրով, Պետիկեան Տ. Պետրոսի նորընծայութեան մէջ ոչ, ժողովուրդին Չանքերուն Ցնորհիւ, Ս. Աստուածածնի անուան նուիրուած հոյակապ, քարուկիր եկեղեցի մը կառուցուեցաւ։ Միատուն գեղին արեւելեան բարձունքին վրայ։

Միատունցիներուն չատը կարօտ ըլլալով պանդխտութեան կը գիմեն Պոլիս, Հալէպ, կամ ուրիշ տեղեր եւ քիչիկ մը դրամ դիզելէ ետք կը վերադառնան իրենց ծննդավայրը, իրենց հոգ, ծնողքին կամ զաւակներուն քով։ Միատունցիները եկեղեցասէր են եւ Ջերմ պաշտպան աւանդութեանց։ Եկեղեցական ծեսերը մեծ հանդէսներով կը կատարեն, երաժշտութիւններով, օղիով, գինիով եւ այդ ծեսերը երբեմն քանի մը օր կը տեւեն, ինչպէս որ արդէն «Ծոսի Աղջկան» սկիզբները տեսնուեցաւ։

ՍԱՐԳԻՍ Յ. ՊՕՂԻԿԵԱՆ

Միատուն, 1898

Վ. ԵՐՋ

Ծ. Խ. Թէեւ «Ծոսի Աղջկան» վէպը չատ աւելի ընդարձակ էր, բայց ինչ ինչ պատճառներով, պարտաւորեցանք դայն համառօտ գիծերով ներկայացնել «Ծաղիկ»ի ընթերցողներուն։

«ԼԷ ԲՈՎԼԷՆՍ ՌԷՊԻՒԼԻ» ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Պատիւ ունիմ ծանուցանել յարգոյ հասարակութեան թէ հանրածանօթ «Լա Նիւ Եորք» կենաց ապահովագրական ընկերութեան ընդհանուր քննիչ Թուրքիոյ՝ Արշակ էֆ. Կիւրեղեան, «Լէ Բրովլէնս Ռէպիւպլիք» հրդեհի ապահովագրական ընկերութեան Թուրքիոյ Տնօրէնութեան ընդհանուր գործակալութեանց քննիչ պաշտօնեայ անուանուած է։

Տնօրէն Ա. ՈՒՆՃԵԱՆ

Վերոյիշեալ ազդէն զոհութեամբ կ'իմանանք որ Արշակ էֆ. Կիւրեղեան որ բաւական ժամանակէ ի վեր Լա Նիւ Եորք ընկերութեան ընդհ. քննիչի պաշտօնը կը վարէր եւ իր ուղղամտութեամբը ամէնուն համակրանքը գրաւած էր, այս անդամ իր յարատեւ եւ անխոնջ աշխատութիւնն Լէ Բրովլէնս Ռէպիւպլիք ապահովագրական ընկերութեան կողմէ ալ նշմարուելով նոյն ընկերութեան Թուրքիոյ Տնօրէնութեան ընդհանուր քննիչ կարգուած է։ Լիայոյս եմք որ հանրութիւնը անդամ մ'ալ իր վստահութիւնը պիտի նուիրէ, այն հաստատութեան, իր այս վերջին որոշման համար։